

การศึกษาการเคลื่อนไหวกและยุทธวิธีในการเคลื่อนไหวกทางสังคม ของกลุ่ม “ไม่เอาเชื่อนแกงเลือนเต็น”

ทรงชัย ทองปาน*

บทคัดย่อ

จากการศึกษาการเคลื่อนไหวกและยุทธวิธีในการเคลื่อนไหวกทางสังคมของกลุ่ม “ไม่เอาเชื่อนแกงเลือนเต็น” พบว่า กลุ่มแม่น้ำยมกลุ่มน้ำยมเป็นกลุ่มน้ำที่มีความสำคัญของภาคเหนือ มีปาดันน้ำที่มีความอุดมสมบูรณ์ แต่ในช่วงฤดูแล้งมีปัญหาขาดแคลนน้ำ และมีปัญหาน้ำท่วมในช่วงฤดูฝน โดยเฉพาะบริเวณพื้นที่ลุ่มน้ำยมตอนล่าง ต่อเนื่องถึงลุ่มน้ำเจ้าพระยา ทำให้เกิดแนวคิดในการสร้างเชื่อนแกงเลือนเต็นขึ้นมา จนนำมาสู่การเคลื่อนไหวกของกลุ่มไม่เอาเชื่อนแกงเลือนเต็น ซึ่งสามารถจำแนกพัฒนาการเคลื่อนไหวกของกลุ่มไม่เอาเชื่อนแกงเลือนเต็นออกเป็น 6 ช่วงตามสถานการณ์ทางการเมือง และการเคลื่อนไหวก ได้แก่ ช่วงที่ 1 ปฐมบทของการเคลื่อนไหวก (พ.ศ. 2532–2535) ช่วงที่ 2 การเคลื่อนไหวกเชิงรุกของเครือข่ายกลุ่ม “ไม่เอาเชื่อนแกงเลือนเต็น” (พ.ศ. 2538- 2539) ช่วงที่ 3 “สามรัฐบาล” กับการเคลื่อนไหวกเพื่อต่อสู้กับการผลักดันให้สร้างเชื่อนแกงเลือนเต็น (พ.ศ. 2540-2548) ช่วงที่ 4 การเคลื่อนไหวกเพื่อต่อสู้กับนายกรัฐมนตรีชื่อ “สมัคร สุนทรเวช” (พ.ศ. 2551) ช่วงที่ 5 ต่อต้าน “เสถ.หนั้น” (พ.ศ. 2551-2553) และช่วงที่ 6 “อุทกภัย ปลอดประสพและการกลับมาของเชื่อน” การเคลื่อนไหวกอีกระลอกของกลุ่มไม่เอาเชื่อนแกงเลือนเต็น (พ.ศ. 2554-ปัจจุบัน) โดยองค์การเคลื่อนไหวกมี 3 กลุ่ม ได้แก่ องค์การเคลื่อนไหวกซึ่งเป็นกลุ่มที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากโครงการเชื่อนแกงเลือนเต็น กลุ่มเครือข่ายขององค์กรการเคลื่อนไหวก และกลุ่มผู้เฝ้ามองที่ภายหลังได้เข้าร่วมเป็นองค์การการเคลื่อนไหวก ส่วนยุทธวิธีการเคลื่อนไหวกสามารถจำแนกได้เป็น 12 ยุทธวิธี ตัวอย่างเช่น ยุทธวิธีการขัดขวาง ขัดขึ้นระบบการเมืองปกติ ด้วยการชุมนุมประท้วง และการขัดขึ้นขัดขวางไม่ให้ความร่วมมือในกระบวนการต่าง ๆ ของโครงการเชื่อนแกงเลือนเต็น ตลอดจนการพัฒนาอื่น ๆ ที่เข้ามาในชุมชน ยุทธวิธีการใช้ความรุนแรง ยุทธวิธีตามช่องทางระบบการเมืองปกติ ผ่านการยื่นจดหมาย/หนังสือ ทั้งเปิดผนึก และปิดผนึก การออกแถลงการณ์ ยุทธวิธีประกอบสร้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมชุมชนขึ้นมาใหม่ เป็นต้น ทั้งนี้เงื่อนไขความสำเร็จในการเคลื่อนไหวกได้แก่ เงื่อนไขด้านองค์การการเคลื่อนไหวกทางสังคม เงื่อนไขในเรื่องการระดมทรัพยากร และเงื่อนไขในเรื่องยุทธวิธีการเคลื่อนไหวก

คำสำคัญ: การเคลื่อนไหวกทางสังคม/ ยุทธวิธีการเคลื่อนไหวกทางสังคม/ เชื่อนแกงเลือนเต็น

*ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., ภาควิชาภูมิศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

The Study of Social Movement and Social Movement Strategies of “The Protesting Against Kaeng Sue Ten Dam Group”

Songchai Thongpan*

Abstract

From the study of social movement and social movement strategies of “the Protesting against Kaeng Sue Ten Dam” Group is was found that Yom River basin is an important basin of Northern Region. There is water source forest which is abundant. However, in dry season, there is problem of lack of water and flooding problem in rainy season, especially in area of lower Yom River basin continuing to Chao Phraya River basin. Therefore, there was creating of concept to construct Kaeng Sue Ten Dam; until there was movement of “the Protesting against Kaeng Sue Ten Dam” Group. Development of movement of “the Protesting against Kaeng Sue Ten Dam” Group can be distinguished into 6 periods according to the political situation and movement, including Period 1: Elementary period of movement (1989-1992). Period 2, there was offensive movement of network of “the Protesting against Kaeng Sue Ten Dam” Group (1995-1996). Period 3, there were “three governments” and movement for fighting against the urge to construct Kang Sue Ten Dam (1997-2005). Period 4, there was movement to fight against Prime Minister named “Samak Sundaravej” (2008). Period 5, there was protest against “Chief of Staff Sanan (2008-2010)”. Period 6, there were “flood, Plodprasop Surasawadi and coming back of the dam”, another movement of “the Protesting against Kaeng Sue Ten Dam” group (2011-present). There are three movement organization groups, including movement organizations that are affected directly from Kaeng Sue Ten Dam Project, movement

* Assistant Professor Dr., Department of Geography, Faculty of Liberal Arts, Thammasat University

organization network group and looking after group that afterwards participated to be the movement organization. Movement tactics can be distinguished to be 12 tactics, for example, obstructing tactic, tactic to resist normal political system by demonstration and protest and resisting and obstructing, to give cooperation in processes of Kaeng Sue Ten Dam Project, as well as other development entering into the community, tactic of using violence, tactic in normal political system channel, passing through submitting letter/notices, open-seal and closed-seal, issuance of declaration, tactic for assembling and create new community cultural identity, for instance. Conditions of success in movement, including conditions of organizations, condition of social movement, conditions for mobilization of resources and condition of tactic on movement.

Keywords: Social Movement/ Social Movement Strategies/ Kaeng Sue Ten Dam

บทนำ

ความคิดที่จะสร้างเขื่อนแก่งเสือเต้น เกิดขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2523 ภายใต้โครงการผันน้ำอิง-ขม-น่าน โดยมีการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยเป็นผู้รับผิดชอบ ต่อมาได้ถูกโอนย้ายมาอยู่ในความดูแลของกรมชลประทาน เขื่อนแก่งเสือเต้นเป็นโครงการที่มีวัตถุประสงค์เพื่อบริหารจัดการน้ำด้วยการกักเก็บน้ำในลุ่มน้ำยมตอนบนที่มีปริมาณมากในช่วงฤดูฝนสำหรับไว้ใช้ในฤดูแล้ง เพื่อการเพาะปลูกและอุปโภค-บริโภค รวมทั้งบรรเทาอุทกภัยในเขตพื้นที่จังหวัดแพร่ สุโขทัย พิษณุโลก และพิจิตร ที่เกิดขึ้นเป็นประจำทุกปี โครงการดังกล่าวแม้คาดว่าจะก่อให้เกิดประโยชน์ด้านการเกษตร การบรรเทาอุทกภัย การมีน้ำใช้เพื่อการอุปโภค-บริโภคและการประมง (กรมชลประทาน, 2559) แต่ก็ต้องแลกมาซึ่งผลกระทบที่จะเกิดขึ้นตามมา ทั้งผลกระทบทางสังคม โดยเฉพาะบ้านเรือนและที่ทำกินของชาวบ้านในบ้านดอนแก้วและบ้านดอนชัย ตำบลสะเตียบ อำเภอสอง จังหวัดแพร่ จะต้องถูกน้ำท่วมจากการก่อสร้างเขื่อน รวมถึงผลกระทบทางนิเวศวิทยาที่คาดว่าจะเกิดขึ้นหากมีการสร้างเขื่อน ทั้งทางด้านสัตว์ป่า ด้านป่าไม้ที่จะถูกน้ำท่วม โดยเฉพาะ “ป่าสักทอง” ฝั่งสุดท้าย ผลกระทบด้านนิเวศวิทยาและการประมง โดยเฉพาะผลกระทบที่ไม่มีใครคาด

ว่าจะเกิดขึ้นอย่างยาวนาน ต่อเนื่องและรุนแรงกว่าการสร้างเขื่อนครั้งใดที่เคยมีมาในอดีต กลายมาเป็นความขัดแย้งทางสังคมและเรื่องราวการต่อสู้ที่ยาวนานติดต่อกันจนถึงในปัจจุบัน ได้แก่ การเคลื่อนไหวทางสังคมของ “กลุ่มไม่เอาเขื่อนแก่งเสือเต้น”

จากความหวาดกลัวผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการสร้างเขื่อนแก่งเสือเต้น ได้ทำให้เกิดการเคลื่อนไหวทางสังคมของกลุ่มที่ไม่เห็นด้วยกับโครงการดังกล่าว เริ่มต้นจากชาวบ้านตำบลสะเอียบ ผู้ที่จะได้รับผลกระทบทางตรง กลายมาเป็นการเคลื่อนไหวของเครือข่ายกลุ่มไม่เอาเขื่อนแก่งเสือเต้นอย่างกว้างขวางใหญ่โตเพื่อ “ต่อต้าน” “ต่อสู้” และ “ขัดขวาง” การเกิดขึ้นของโครงการที่มีต่อเนื่องติดต่อกันมาอย่างยาวนานหลายทศวรรษ แม้แต่ในปัจจุบันเอง การต่อสู้ก็ยังคงดำเนินอยู่และน่าที่จะต่อเนื่องไปในอนาคต เพราะเมื่อใดก็ตามที่ถึงฤดูน้ำหลากประจำปี โครงการเขื่อนแก่งเสือเต้นก็มักถูกหยิบยกขึ้นมาพิจารณาใหม่อีกครั้ง โดยกลุ่มต้องการเขื่อนแก่งเสือเต้นและเช่นเดียวกับการกลับมาของโครงการเขื่อนแก่งเสือเต้น สิ่งที่มีก็จะเกิดขึ้นมาพร้อม ๆ กันทันทีทันใดคือ การเคลื่อนไหวของกลุ่มไม่เอาเขื่อนแก่งเสือเต้นควบคู่กันไปทุกครั้ง

อย่างไรก็ตามสิ่งที่น่าสังเกตและกลายมาเป็นความสนใจของผู้วิจัยก็คือ แม้จะได้มีการหยิบยกโครงการแก่งเสือเต้นขึ้นมาพิจารณาใหม่เป็นประจำทุกปี ผ่านรัฐบาลผู้มีอำนาจหลากหลายรัฐบาล แต่โครงการดังกล่าวก็ยังไม่สามารถเกิดขึ้นได้ แม้ว่าระยะเวลาจะผ่านไปนานกว่าสามสิบปีก็ตามและกลุ่มคนที่เกี่ยวข้องก็มัก “หลีกเลียง” ที่จะพูดถึงโครงการดังกล่าว นับตั้งแต่ชาวบ้านไปจนถึงผู้นำประเทศ สิ่งเหล่านี้ล้วนสะท้อนให้เห็นถึง “ความสำเร็จในการเคลื่อนไหว” ของกลุ่มไม่เอาเขื่อนแก่งเสือเต้นทั้งสิ้น ดังนั้นการเคลื่อนไหวของกลุ่มไม่เอาเขื่อนแก่งเสือเต้นจึงเป็นกรณีศึกษาที่ดีสำหรับการเรียนรู้การเคลื่อนไหวทางสังคม ซึ่งมีทั้งเหมือนและต่างจากการเคลื่อนไหวทางสังคมอื่น ๆ ที่สะท้อนให้เห็นถึงการจ้องจ้องการเคลื่อนไหวทางสังคม การระดมทรัพยากรและยุทธวิธีการเคลื่อนไหวของกลุ่มไม่เอาเขื่อนแก่งเสือเต้น ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญในการเคลื่อนไหวของขบวนการทางสังคม (ประกาศ ปิ่นตบแต่ง, 2552, น.156) โดยเฉพาะการต่อสู้เชิง “สัญลักษณ์” ที่จะพบเห็นได้อย่างชัดเจนในการเคลื่อนไหวเหล่านี้และกลายเป็นแบบแผนการต่อสู้ในการเคลื่อนไหวของกลุ่มอื่น ๆ

ดังนั้นการศึกษานี้ ผู้วิจัยจึงมุ่งนำเสนอการเคลื่อนไหวและยุทธวิธีในการเคลื่อนไหวทางสังคมของกลุ่ม “ไม่เอาเขื่อนแก่งเสือเต้น” โดยมีประเด็นคำถามหลัก ๆ 3 ประการ ได้แก่ (1) บริบทของโครงการแก่งเสือเต้นเป็นอย่างไร จึงได้นำมาสู่การเคลื่อนไหวทางสังคมของกลุ่มไม่เอาเขื่อนแก่งเสือเต้นอย่างรุนแรงและต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน (2) พลวัตการเคลื่อนไหวของกลุ่มไม่เอาเขื่อนแก่งเสือเต้นเป็นอย่างไร นับตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงปัจจุบัน (3) องค์ประกอบที่สำคัญของ

ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมของกลุ่มไม่เอาเชื่อนแก่งเสือเต้นเป็นอย่างไร โดยเฉพาะยุทธวิธีในการเคลื่อนไหว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทของโครงการเชื่อนแก่งเสือเต้น ทั้งในแง่ของการพัฒนาโครงการและบริบทของชุมชนที่ได้รับผลกระทบ
2. เพื่อศึกษาพลวัตในการเคลื่อนไหวทางสังคมของกลุ่มไม่เอาเชื่อนแก่งเสือเต้นเพื่อต่อต้านโครงการเชื่อนแก่งเสือเต้นนับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน
3. เพื่อศึกษาองค์ประกอบที่สำคัญของการเคลื่อนไหวทางสังคม ได้แก่ องค์การเคลื่อนไหวทางสังคม การระดมทรัพยากรและยุทธวิธีการเคลื่อนไหวของกลุ่มไม่เอาเชื่อนแก่งเสือเต้น
4. เพื่อศึกษาเงื่อนไขที่ทำให้การเคลื่อนไหวของกลุ่มไม่เอาเชื่อนแก่งเสือเต้นประสบความสำเร็จในการเคลื่อนไหว

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งความสนใจไปที่การเคลื่อนไหวทางสังคมซึ่งเป็นขบวนการทางสังคมของกลุ่มไม่เอาเชื่อนแก่งเสือเต้น โดยเน้นไปที่บริบทในเชิงพัฒนาการและยุทธวิธีที่กลุ่มใช้ในการเคลื่อนไหว โดยอาศัยทฤษฎีระดมทรัพยากรเป็นหลักในการศึกษาครั้งนี้ได้เน้นไปที่การศึกษาจากข้อมูลที่อยู่ในรูปตัวบท (text) โดยอาศัย “หลักฐาน” จากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนไหวทางสังคมในกรณีของโครงการเชื่อนแก่งเสือเต้น ทั้งที่อยู่ในรูปของวารสาร หนังสือพิมพ์ งานวิจัย เอกสาร แลงการณ์ต่าง ๆ ทั้งที่นำเสนอที่นำเสนอโดย “กลุ่มไม่เอาเชื่อนแก่งเสือเต้น” และ “กลุ่มที่สนับสนุนการสร้างเชื่อนแก่งเสือเต้น” ผ่านสื่อมวลชนและนักวิชาการต่าง ๆ เป็นหลัก เนื่องด้วยการต่อสู้ของกลุ่มไม่เอาเชื่อนแก่งเสือเต้นยังไม่สิ้นสุด การปิดล้อมชุมชนจากบุคคลภายนอก รวมถึงนักวิชาการได้กลายมาเป็นยุทธวิธีสำคัญในการเคลื่อนไหว การทำงานวิจัยใน “สนาม” จึงไม่สามารถทำได้ แม้จะได้มีความพยายามมาแล้วระดับหนึ่ง แต่ด้วยผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นตามมาหากผู้วิจัยยังคงคือสิ่งที่ลงภาคสนามนั้นรุนแรงกว่า โดยเฉพาะผลกระทบที่มีต่อชุมชน ความกังวลของชุมชนที่มีต่อการรื้อฟื้นเรื่องราวเกี่ยวกับแก่งเสือเต้นที่เป็นเหมือนฝันร้ายของชุมชนได้กลายมาเป็นความห่วงกังวลหากผู้วิจัยเข้าไปศึกษา รวมถึงปัญหาด้านจริยธรรมการวิจัยเองที่ผู้วิจัยต้องได้รับการยินยอมจากชุมชนและกลุ่มเป้าหมายที่จะเข้าร่วมการวิจัยจึงจะสามารถทำการศึกษาได้

ทำให้การวิจัยครั้งนี้ต้องตัดในส่วนของการลงภาคสนามออกไปให้เหลือเพียงการศึกษาการเคลื่อนไหวผ่านทาง “หลักฐาน” ที่ได้จากเอกสารต่าง ๆ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลจากการทบทวนแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวทางสังคม ประกอบกับเมื่อพิจารณาจากวัตถุประสงค์ในการศึกษา ผู้วิจัยสามารถกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยได้ดังต่อไปนี้

ประการที่ 1 การที่กลุ่มไม่เอาเชื่อนแกร่งเสื้อแดงประสบความสำเร็จในการเคลื่อนไหวสามารถต่อสู้และมีชัยชนะเหนือกลุ่มที่ต้องการเชื่อนแกร่งเสื้อแดงจนมาถึงในปัจจุบันได้นั้น ก็เนื่องมาจากความสามารถขององค์กรการเคลื่อนไหวทางสังคม ความสามารถในการระดมทรัพยากรและความสามารถในการเลือกและดำเนินการตามยุทธวิธีการเคลื่อนไหวตามกรอบการวิเคราะห์ของทฤษฎีการระดมทรัพยากร ดังนั้นการวิเคราะห์การเคลื่อนไหวทางสังคมในงานวิจัยครั้งนี้ จึงเน้นการวิเคราะห์องค์ประกอบที่สำคัญ 3 ส่วนได้แก่ องค์กรการเคลื่อนไหวทางสังคม การระดมทรัพยากรและยุทธวิธีการเคลื่อนไหว

ประการที่ 2 เนื่องจากการต่อสู้ของกลุ่มไม่เอาเชื่อนแกร่งเสื้อแดงเกิดขึ้นยาวนานมากกว่า 3 ทศวรรษ การเคลื่อนไหวของกลุ่มไม่เอาเชื่อนแกร่งเสื้อแดง โดยเฉพาะยุทธวิธีที่กลุ่มนำมาใช้ในการเคลื่อนไหวจึงมีลักษณะแปรเปลี่ยนไปตามบริบททางสังคมในช่วงนั้น ๆ ดังนั้นการนำเอาทฤษฎีการระดมทรัพยากรเพียงทฤษฎีเดียวมาอธิบายปรากฏการณ์จึงยังไม่เพียงพอ ด้วยเหตุนี้ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยจึงได้เลือกเอาทฤษฎีการเคลื่อนไหวทางสังคมใหม่มาใช้ในการอธิบายเพิ่มเติม โดยเฉพาะในประเด็นยุทธวิธีในการเคลื่อนไหว

ประการที่ 3 การต่อสู้ของกลุ่มไม่เอาเชื่อนแกร่งเสื้อแดงแม้จะมีมาอย่างยาวนานแต่การเคลื่อนไหวทางสังคมของกลุ่มไม่เอาเชื่อนแกร่งเสื้อแดงยังไม่ได้สิ้นสุดลง เนื่องจากความคิดที่จะสร้างเชื่อนแกร่งเสื้อแดงยังคงมีอยู่ ดังนั้นการเคลื่อนไหวทางสังคมของกลุ่มไม่เอาเชื่อนแกร่งเสื้อแดงจึงมีลักษณะเป็นพลวัตเปลี่ยนแปลงไปตามบริบทและสถานการณ์ในช่วงนั้น ๆ รวมถึงแปรเปลี่ยนไปตามการเคลื่อนไหว กลุ่มที่ต้องการเชื่อนแกร่งเสื้อแดง

ระเบียบวิธีวิจัย

เนื่องการวิจัยครั้งนี้ มุ่งความสนใจไปที่การเคลื่อนไหวทางสังคมซึ่งเป็นขบวนการทางสังคมของกลุ่มไม่เอาเชื่อนแกร่งเสื้อแดง โดยเฉพาะในมิติของพลวัตและยุทธวิธีที่กลุ่มใช้ในการเคลื่อนไหว ด้วยการอาศัยคำอธิบายจากทฤษฎีระดมทรัพยากรและทฤษฎีการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบใหม่เป็นหลัก อีกทั้งข้อมูลที่ทำการศึกษาครั้งนี้อยู่ในรูปตัวบทที่เกี่ยวข้องกับการนำเสนอการ

เคลื่อนไหวซึ่งมักปรากฏในวารสาร หนังสือพิมพ์ งานวิจัย แลงการณ์ต่าง ๆ ทั้งที่นำเสนอผ่านสื่อมวลชน นักวิชาการและที่นำเสนอโดยกลุ่มไม่เอาเชื่อนแก่งเลิเด้นและกลุ่มที่สนับสนุนการสร้างเชื่อนแก่งเลิเด้นโดยตรง ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้จึงเป็นการวิจัยเอกสาร (document research) โดยมีขั้นตอนในการศึกษาดังต่อไปนี้

1) เก็บรวบรวมเอกสารชั้นต้นและเอกสารชั้นรอง การเก็บรวบรวมเอกสารชั้นต้นและเอกสารชั้นรองครั้งนี้ อาศัยการสืบค้น คัดเลือกและจัดหาเอกสารจากแหล่งข้อมูลและแหล่งค้นคว้าต่าง ๆ ทั้งจากห้องสมุดและเครือข่ายอินเทอร์เน็ต โดยเฉพาะจากเว็บไซต์องค์กรแม่น้ำแห่งชีวิตที่ได้รวบรวมข้อมูลเอกสารเกี่ยวกับแก่งเลิเด้นมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545-2557 ทั้งนี้การคัดเลือกเอกสารที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการคัดเลือกเอกสารตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) โดยต้องเป็นเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนไหวทางสังคมกรณีเชื่อนแก่งเลิเด้น ทั้งกลุ่มไม่เอาเชื่อนแก่งเลิเด้นและกลุ่มที่สนับสนุนการสร้างเชื่อนแก่งเลิเด้น ซึ่งประกอบไปด้วย (1) เอกสารชั้นต้นหรือเอกสารปฐมภูมิ (primary document) เป็นเอกสารที่เขียนขึ้นโดยประจักษ์พยาน (eye-witness) ที่อยู่ในเหตุการณ์การเคลื่อนไหวต่าง ๆ โดยเฉพาะจดหมาย แลงการณ์ที่จัดทำขึ้นโดยกลุ่มไม่เอาเชื่อนแก่งเลิเด้นและกลุ่มที่สนับสนุนการสร้างเชื่อนแก่งเลิเด้น (2) เอกสารชั้นรองหรือเอกสารทุติยภูมิ (secondary document) เป็นเอกสารที่เขียนขึ้นโดยบุคคลที่มีได้เป็นประจักษ์พยานในเหตุการณ์นั้น ๆ แต่อาจเป็นผู้ที่รับทราบข้อมูลจากประจักษ์พยานด้วยการสนทนาหรือการบอกเล่าสืบต่อๆ กันมาเป็นเอกสารสาธารณะ (public document) ที่เขียนและตีพิมพ์เผยแพร่ผ่านสื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ซึ่งพบว่าได้มีการนำเสนอภาพการเคลื่อนไหวของกลุ่มไม่เอาเชื่อนแก่งเลิเด้น และกลุ่มที่สนับสนุนการสร้างเชื่อนแก่งเลิเด้นมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2523 ซึ่งเป็นปีที่เริ่มต้นของโครงการเชื่อนแก่งเลิเด้น จังหวัดแพร่ ภายใต้โครงการผ่นน้ำ อิง-ยม-น่าน และเป็นจุดเริ่มต้นของการเคลื่อนไหวทางสังคมของกลุ่มไม่เอาเชื่อนแก่งเลิเด้นจนถึงปัจจุบัน

2) อ่านเอกสารเพื่อประเมินคุณภาพเอกสารที่เกี่ยวข้องในเบื้องต้น เพื่อพิจารณาคัดเลือกเอกสารเฉพาะที่เกี่ยวข้องและมีสาระเกี่ยวข้องโดยตรงกับการเคลื่อนไหวทางสังคมของกลุ่มไม่เอาเชื่อนแก่งเลิเด้นได้แก่ บริบททั่วไปเกี่ยวกับโครงการเชื่อนแก่งเลิเด้น บริบททั่วไปเกี่ยวกับชุมชนและการเคลื่อนไหวทางสังคมของกลุ่มไม่เอาเชื่อนแก่งเลิเด้น ทั้งนี้การประเมินคุณภาพเอกสารในครั้งนี้ประกอบไปด้วยวิธีการประเมิน 2 ลักษณะด้วยกันคือ (1) การวิพากษ์ภายนอก (external criticism) ซึ่งเป็นการประเมินจากรูปลักษณะของเอกสาร ตลอดจนความน่าเชื่อถือของผู้เขียนเอกสาร และ (2) การวิพากษ์ภายใน (internal criticism) ซึ่งเป็นการประเมินโดยการอ่านแบบคิดวิเคราะห์ที่พิจารณาว่าสาระของเอกสารนั้น มีความตรง มีคุณค่าแก่การศึกษามากน้อยเพียงใด หลังจากนั้นทำการคัดเลือกเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

3) **อ่านเก็บความ** เพื่อศึกษาและทำความเข้าใจเนื้อหาของเอกสารที่ได้คัดเลือกไว้ โดยการอ่านครั้งนี้เป็นการอ่านเพื่อเก็บรายละเอียดที่สำคัญของเอกสาร เพื่อจัดระเบียบเนื้อหาของเอกสาร ความคิดของผู้นำเสนอเอกสาร รวมไปถึง “การอ่านเนื้อหาระหว่างบรรทัด” ด้วยการสังเกตจากคำที่ผู้นำเสนอเอกสารใช้ จากนั้นจึงสรุปความและหรือคัดลอกความ พร้อมทั้งจดบันทึกเนื้อหาสาระที่ได้จากการอ่านเอกสารดังกล่าว เพื่อนำมาสังเคราะห์ในการเขียนรายงาน

4) **สังเคราะห์เอกสาร** เป็นการสังคมเคราะห์เอกสารที่ได้จากการศึกษาข้างต้น โดยการนำเอาเนื้อหาสาระที่ได้จดบันทึกไว้มานำมาบูรณาการให้ได้สารสนเทศตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยเริ่มจากการจัดประเภทของเนื้อหา สังเคราะห์เนื้อหาสาระตามวัตถุประสงค์และกรอบความคิดเป็นหลักได้แก่

(4.1) การศึกษาบริบทการพัฒนาโครงการเชื่อมแก่งเสียดและบริบทของชุมชนที่ได้รับผลกระทบ เพื่อทำความเข้าใจบริบทของโครงการเชื่อมแก่งเสียดที่ทำให้เกิดประเด็นความขัดแย้งจนนำมาสู่การเคลื่อนไหวทางสังคมของกลุ่มไม่เอาเชื่อมแก่งเสียด รวมทั้งการเคลื่อนไหวของกลุ่มต้องการเชื่อมแก่งเสียด โดยบริบทการพัฒนาโครงการเชื่อมแก่งเสียด ได้แก่ ที่มาของโครงการ ที่ตั้งของโครงการ ลักษณะทั่วไปของพื้นที่ที่ตั้งของโครงการ ลักษณะของโครงการเชื่อมแก่งเสียดและข้อดีข้อเสียของโครงการ เป็นต้น ส่วนบริบทของชุมชนที่ได้รับผลกระทบ อาทิ ที่ตั้งและลักษณะทางกายภาพของชุมชนที่ได้รับผลกระทบ ลักษณะทางประชากร เศรษฐกิจ และสังคมของชุมชนที่ได้รับผลกระทบและผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับชุมชน

(4.1) การศึกษาพลวัตการเคลื่อนไหวทางสังคมของกลุ่มไม่เอาเชื่อมแก่งเสียด เพื่อต่อต้านโครงการเชื่อมแก่งเสียดนับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ได้จากการนำเอาข้อมูลที่ได้จากเอกสารมาเรียงลำดับเนื้อหาตามลำดับเวลาที่เกิดขึ้น หลังจากนั้นผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์เพื่อหาแบบแผนการเกิดขึ้นของการเคลื่อนไหวดังกล่าวโดยใช้การเคลื่อนไหวเป็นตัวแทนพลวัตของการเคลื่อนไหว โดยอาศัยบริบททางการเมือง เนื่องจากผู้วิจัยมีข้อสมมติที่ว่า การเคลื่อนไหวทางสังคมของกลุ่มไม่เอาเชื่อมแก่งเสียดมีความสัมพันธ์เกี่ยวโยงกันอย่างใกล้ชิดกับบริบททางการเมืองในช่วงเวลานั้น ๆ รวมถึงแปรเปลี่ยนไปตามการเคลื่อนไหวของกลุ่มที่ต้องการเชื่อมแก่งเสียด เพราะเมื่อใดก็ตามที่นักการเมืองในกลุ่มมีอำนาจขึ้นมา ก็มักจะหยิบยกโครงการเชื่อมแก่งเสียดขึ้นมาพิจารณาใหม่และนำมาสู่การเคลื่อนไหวของกลุ่มไม่เอาเชื่อมแก่งเสียดขึ้นอีกครั้ง

(4.3) การวิเคราะห์องค์ประกอบที่สำคัญของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมตามกรอบแนวคิด โดยเป็นการวิเคราะห์ใน 3 มิติ ได้แก่ องค์การการเคลื่อนไหวทางสังคม การระดมทรัพยากรและยุทธวิธีการเคลื่อนไหวของกลุ่มไม่เอาเชื่อมแก่งเสียด โดย (1) เป็นการวิเคราะห์เพื่อจำแนกแยกแยะองค์การการเคลื่อนไหวทางสังคม ทั้งในประเด็นของผู้นำองค์กร ประเภท/รูปแบบ

ขององค์กร การเคลื่อนไหวขององค์กร การเชื่อมโยงระหว่างผู้นำกับผู้ตาม ศูนย์กลางกับชายขอบ ความร่วมมือระหว่างองค์กรกับส่วนต่าง ๆ ขององค์กร บทบาทและหน้าที่ในการระดมคนและทรัพยากร การจัดสรรทรัพยากรให้กับกิจกรรมการเคลื่อนไหวขององค์กร เป็นต้น (2) วิเคราะห์ในประเด็นของการระดมทรัพยากรว่าองค์กรการเคลื่อนไหวมีทรัพยากรสนับสนุนเพื่อให้สามารถดำเนินกิจกรรมตามเป้าหมายอย่างไรในประเด็นของ ทรัพยากรจำเป็นที่กลุ่มไม่เอาเชื่อนแ่งเลือดดี ใช้วิธีการและกระบวนการในการระดมทรัพยากร และการสร้างกิจกรรมของกลุ่มไม่เอาเชื่อนแ่งเลือดดีเพื่อระดมทรัพยากรและ (3) วิเคราะห์ยุทธวิธีในการเคลื่อนไหว เพื่อวิเคราะห์ว่า เครื่องมือทั้งหมดที่กลุ่มไม่เอาเชื่อนแ่งเลือดดีมี และนำมาใช้เพื่อการเรียกร้องต่อกลุ่มสนับสนุนเชื่อนแ่งเลือดดีนั้นมีกลยุทธ์อะไรบ้าง

ผลการศึกษา

1) บริบทแม่น้ำยมและลุ่มน้ำยม บริบทโครงการเชื่อนแ่งเลือดดีและบริบทชุมชนผู้ไม่เอาเชื่อนแ่งเลือดดี ลุ่มน้ำยมลุ่มน้ำยมเป็นลุ่มน้ำที่มีความสำคัญลุ่มน้ำหนึ่งของภาคเหนือครอบคลุมพื้นที่เกษตรกรรมที่สำคัญของจังหวัดต่าง ๆ รวม 11 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดน่าน จังหวัดพะเยา จังหวัด จังหวัดแพร่ จังหวัดตาก จังหวัดกำแพงเพชร จังหวัดอุดรดิตถ์ จังหวัดสุโขทัย จังหวัดพิษณุโลก จังหวัดพิจิตรและจังหวัดนครสวรรค์ โดยเฉพาะจังหวัดแพร่และจังหวัดสุโขทัยซึ่งมีพื้นที่ของจังหวัดเกือบทั้งหมดอยู่ในลุ่มน้ำแห่งนี้ พบว่าพื้นที่เกือบครึ่งหนึ่งของลุ่มน้ำยมยังเป็นพื้นที่ป่าไม้ที่ยังคงความอุดมสมบูรณ์อยู่จำนวนมาก โดยเฉพาะป่าสักทอง ที่ถูกระบุว่า “เป็นป่าสักทองผืนสุดท้ายของประเทศไทย” ที่ได้กลายมาเป็นประเด็นสำคัญในเคลื่อนไหวของกลุ่มไม่เอาเชื่อนแ่งเลือดดี

สำหรับโครงการเชื่อนแ่งเลือดดีนั้นมีประวัติศาสตร์ความเป็นมายาวนาน โดยได้มีการศึกษามาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2514 และได้มีการปรับเปลี่ยนที่ตั้งและลดขนาดของโครงการมาเป็นระยะ อาทิ ครั้งที่ 1 ปี พ.ศ. 2514 ครั้งที่ 2 ปี พ.ศ. 2527 ครั้งที่ 3 ปี พ.ศ. 2528 และครั้งที่ 4 ปี พ.ศ. 2544 จนในปัจจุบันปรับเปลี่ยนมาเป็นเชื่อนยมบนเชื่อนยมล่าง การเกิดขึ้นของโครงการเชื่อนแ่งเลือดดีก็เนื่องมาจากปัญหาสภาพการขาดแคลนน้ำในพื้นที่เพาะปลูกบริเวณลุ่มน้ำเจ้าพระยา ปัญหาการขาดแคลนน้ำอุปโภคบริโภคและปัญหาคุณภาพน้ำในช่วงฤดูแล้ง ขณะเดียวกันก็เกิดปัญหาน้ำท่วมในพื้นที่ลุ่มน้ำยมตอนล่างอยู่บ่อยครั้ง โดยเฉพาะในจังหวัดแพร่ สุโขทัย พิษณุโลกและนครสวรรค์ ส่งผลให้เกิด ปัญหาด้านความยากจนของผู้คนในพื้นที่ลุ่มน้ำยม อย่างไรก็ตามการสร้างเชื่อนแ่งเลือดดีจะก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนอย่างกว้างขวาง ทำให้บ้านเรือนของราษฎรถูกน้ำท่วมจากการก่อสร้างเชื่อนแ่งเลือดดีและต้องอพยพ โดยเฉพาะชาวบ้านในบ้านดอนแก้วและบ้านดอนชัย

ตำบลสะเอียบ อำเภอสอง ผลกระทบด้านนิเวศวิทยา ทั้งในด้านสัตว์ป่าและด้านป่าไม้ โดยเฉพาะในมุมมองชาวบ้าน การสร้างเขื่อนแก่งเสือเต้นจะก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนในมิติวัฒนธรรม ผลกระทบด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมอย่างมาก

สำหรับบริบทชุมชนที่คาดว่าจะได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนแก่งเสือเต้นนั้นพบว่า ชุมชนมีประวัติศาสตร์ในการตั้งถิ่นฐานมาอย่างยาวนาน บ้านดอนชัยสักทองมีจำนวนประชากรและจำนวนครัวเรือนสูงสุด รองลงมาคือ บ้านดอนชัย ทั้งนี้ชาวบ้านมีอาชีพหลักคือ ทำนา ปลูกพืชไร่ สวนผลไม้ เก็บของป่าและสัตว์จำพวกแมลงต่าง ๆ การทำนาส่วนใหญ่เป็นการทำเพื่อบริโภคในครัวเรือน ในปัจจุบันชาวบ้านประกอบอาชีพใน 5 กลุ่ม ได้แก่ (1) ทำอุตสาหกรรมในครัวเรือนด้วยการผลิตสุราพื้นบ้านขาย (2) เลี้ยงหมู (3) รับจ้างทำงานในโรงงานสุราพื้นบ้านและรับจ้างทั่วไป (4) เก็บหาของป่าขายตามฤดูกาลของพื้นที่ และ (5) เกษตรกรรม ทั้งนี้ชาวสะเอียบเคารพนับถือศาสนาควบคู่กับการนับถือผี ทำให้ผีกับจารีตประเพณีของชาวสะเอียบจึงอยู่คู่กันมาโดยตลอด ทั้งความเชื่อเรื่องโลกธรรมชาติและมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นดิน พืช อากาศ ที่ดิน แหล่งน้ำ ป่า สัตว์เลี้ยง ตลอดจนถึงเมืองบ้านเรือนและตัวชาวบ้านเอง มีเจ้าของหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ทำหน้าที่ปกป้องดูแลรักษา ชาวบ้านจึงถือว่าสถานที่ต่าง ๆ และทรัพยากรธรรมชาติล้วนมีผีคุ้มครองทั้งสิ้น ดังนั้นจึงพบว่ายุทธวิธีการเคลื่อนไหวหลายครั้ง ชุมชนได้นำเอาความเชื่อเรื่องผี มาใช้ในการต่อสู้กับกลุ่มที่สนับสนุนการสร้างเขื่อนแก่งเสือเต้น นอกจากนี้ชาวสะเอียบยังมีความผูกพันกับป่าแม่ยมมาตั้งแต่สมัยอดีตกาลซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 4 ช่วงได้แก่ ช่วงที่ 1 “ป่าแม่ยม วิถีชีวิตของชาวบ้านและการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน” (ก่อนปี พ.ศ. 2500) ช่วงที่ 2 “ป่าแม่ยมระหว่างการสัมปทานป่า” (หลังปี พ.ศ. 2500) ช่วงที่ 3 “หลังหมดยุคของการสัมปทานป่า” ช่วงที่ 4 “การเปลี่ยนแปลงครั้งยิ่งใหญ่” จนทำให้ชาวบ้านได้ตกลงที่จะเลิกตัดไม้อย่างเด็ดขาดรวมถึงได้ดำเนินการอนุรักษ์ป่าแม่ยม ภายใต้อำนาจการอนุรักษ์ป่า และมีกิจกรรมต่าง ๆ มาโดยตลอด ดังนั้น “ป่า” จึงกลายมาเป็นประเด็นหลักที่ทั้งกลุ่มไม่เอาเขื่อนแก่งเสือเต้นและกลุ่มที่ต้องการเขื่อนแก่งเสือเต้นนำมาใช้ในการต่อสู้ ซึ่งจะได้นำมาพูดถึงในส่วนต่อไป

2) พลวัตการเคลื่อนไหวของ “กลุ่มไม่เอาเขื่อนแก่งเสือเต้น” จากสถานการณ์การปรากฏขึ้นของโครงการแก่งเสือเต้นภายใต้โครงการผันน้ำ อิง-ยม-น่าน เพื่อผันน้ำจากแม่น้ำโขง อิงลงสู่เจ้าพระยาโดยมีการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) ดำเนินการศึกษาโครงการเมื่อเดือนกันยายนปี พ.ศ. 2523 จนกระทั่งได้กลายมาเป็นโครงการก่อสร้างเขื่อนชลประทานที่มีกรมชลประทานรับผิดชอบ หลังจากนั้นเป็นต้นมา ได้ก่อให้เกิดการเคลื่อนไหวทางสังคมอย่างรุนแรงและต่อเนื่องจากกลุ่มไม่เอาเขื่อนแก่งเสือเต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากชาวสะเอียบ ชุมชนที่คาดว่าจะได้รับผลกระทบโดยตรงจากโครงการฯ จนภายหลังได้เกิดเครือข่ายผู้ที่คัดค้านการสร้างเขื่อนแก่งเสือเต้นอย่างมากมาย และกว้างขวาง ทั้งระดับภูมิภาค และระดับประเทศ จากชนชั้นล่าง ชนชั้น

กลาง อาทิ นักวิชาการ องค์กรพัฒนาเอกชน สื่อมวลชน นิสิตนักศึกษา ฯลฯ ซึ่งแม้เวลาจะล่วงเลยมานานมากกว่า 30 กว่าปีแล้ว การต่อสู้ก็ยังคงถูกกรุ่นมาจนถึงในปัจจุบัน เพราะเมื่อใดก็ตามที่มีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาล เมื่อเกิดปัญหาอุทกภัยหรือภัยแล้งในลุ่มน้ำยม โครงการก่อสร้างเขื่อนแก่งเสือเต้นก็มักจะถูกหยิบยกและถูกรื้อฟื้นนำกลับมาพิจารณาใหม่ทุกครั้งไป ดังนั้นคำว่าปลูกฝัเขื่อนแก่งเสือเต้นที่กลุ่มไม่เอาเขื่อนแก่งเสือเต้นเรียก จึงจะสื่อความหมายให้เห็นถึงสถานการณ์ดังกล่าวได้เป็นอย่างดี และเมื่อ “ฝั” ถูก “ปลูกขึ้นมา” โดยมีหมอผีคนสำคัญก็คือ นักการเมืองและกรมชลประทาน ผู้กระทำการหลักของกลุ่มต้องการเขื่อนแก่งเสือเต้น เมื่อนั้นการเคลื่อนไหวทางสังคมของกลุ่มไม่เอาเขื่อนแก่งเสือเต้นก็จะเกิดขึ้นอย่างทันทีเหมือนปฏิกิริยาลูกโซ่ ที่เกิดขึ้นต่อเนื่องต่อกันไป โดยผู้วิจัยสามารถจำแนกพัฒนาการเคลื่อนไหวของกลุ่มไม่เอาเขื่อนแก่งเสือเต้นออกเป็น 6 ช่วงหลัก ๆ ตามสถานการณ์การเคลื่อนไหวในช่วงระยะเวลานั้น ๆ ได้แก่

ช่วงที่ 1: ปฐมบทของการเคลื่อนไหว (พ.ศ. 2532–2535) เป็นช่วงเริ่มต้นของการเคลื่อนไหวซึ่งเกิดขึ้นอันเนื่องมาจากการที่ พล.ต.สนั่น ขจรประศาสน์ รัฐมนตรีกระทรวงเกษตรในสมัยนั้น ได้นำโครงการแก่งเสือเต้นเข้าสู่การประชุมคณะรัฐมนตรี ทำให้ช่วงเวลาต่อมา ได้เกิดการเคลื่อนไหวของกลุ่มไม่เอาเขื่อนแก่งเสือเต้นอย่างต่อเนื่อง จนนำไปสู่การปะทะกันระหว่างชาวบ้านกับตัวแทนจากธนาคารโลกในเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2537 ซึ่งนับได้ว่าเป็นการเคลื่อนไหวที่รุนแรงที่สุดในช่วงนี้ โดยผู้กระทำการคนสำคัญที่ปรากฏออกมาในช่วงนี้ ได้แก่ นักการเมืองทั้งระดับชาติและระดับท้องถิ่น รวมไปถึงภาครัฐ ได้แก่ กรมชลประทานและสำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม กลุ่มชาวบ้านทั้งกลุ่มที่ต่อต้านและกลุ่มที่สนับสนุน บริษัทเอกชน นายทุน สถาบันการศึกษา รวมไปถึงองค์กรเหนือชาติ (supernations) อย่างธนาคารโลก โดยกลุ่มไม่เอาเขื่อนแก่งเสือเต้นได้นำยุทธวิธีการขัดขวาง ทำลายระบบการเมืองปกติมาใช้ในการเคลื่อนไหว ทั้ง (1) การเคลื่อนไหวที่ไม่ใช้ความรุนแรงด้วยการประท้วงในพื้นที่สาธารณะโดยการเข้าไปขัดขวางกิจกรรมหรือกระบวนการปกติของรัฐบาลซึ่งเป็นผู้มีอำนาจทางการเมืองและการยื่นจดหมายเปิดผนึก เพื่อบังคับให้ผู้มีอำนาจในการตัดสินใจสร้างเขื่อน หันมาใส่ใจต่อข้อเรียกร้องหรือความต้องการของกลุ่มไม่เอาเขื่อนแก่งเสือเต้น (2) การเคลื่อนไหวในลักษณะที่ละเมิดกฎหมายโดยใช้ความรุนแรงเพื่อเข้าไปขัดขวางกิจกรรมสาธารณะและสร้างความไม่สะดวกแก่ผู้กระทำการที่เกี่ยวข้อง แต่ยังไม่ถึงกับเป็นยุทธวิธีที่ใช้ความรุนแรงโดยตรง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเป็นช่วงระยะแรกของการเคลื่อนไหวหรือขั้นของการรวมตัว องค์กรในการเคลื่อนไหวของกลุ่มไม่เอาเขื่อนแก่งเสือเต้นจึงยังคงมีขอบเขตจำกัดเฉพาะคนในชุมชนที่คาดว่าจะได้รับผลกระทบเป็นหลัก การเคลื่อนไหวเกิดจากความไม่พอใจของปัจเจกบุคคลที่รวมตัวกันเป็นองค์กรการเคลื่อนไหว ทำให้การเคลื่อนไหวในขั้นตอนนี้ยังขาดการกำหนดกลยุทธ์สำหรับเป้าหมายที่ชัดเจน มีการจัดระเบียบในเชิง

องค์กรไม่ซับซ้อน กลยุทธ์การเคลื่อนไหวจึงยังคงเป็นการใช้วิธีการเคลื่อนไหวพื้นฐานทั่ว ๆ ทั่วไป นิยมทำกัน ได้แก่ การประท้วง การยื่นจดหมายเปิดผนึก เป็นต้น

ช่วงที่ 2: การเคลื่อนไหวเชิงรุกของเครือข่ายกลุ่ม “ไม่เอาเขื่อนแก่งเสือเต้น” (พ.ศ. 2538- 2539) เป็นช่วงที่เกิดการเคลื่อนไหวของกลุ่มไม่เอาเขื่อนแก่งเสือเต้นอย่างกว้างขวาง การเคลื่อนไหวไม่ได้มีแค่เฉพาะชาวบ้านตำบลสะเอียบที่คาดว่าจะได้รับผลกระทบเท่านั้น แต่การเคลื่อนไหวยังได้เริ่มขยายตัวเป็น “เครือข่ายของการเคลื่อนไหว” ทั้งกลุ่มอนุรักษ์ องค์กรพัฒนาเอกชนและสถาบันการศึกษา คณะกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อม 16 สถาบัน คณะกรรมการนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มูลนิธิโลกสีเขียวในพระอุปถัมภ์ของสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนาฯ มูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าและพรรณพืชแห่งประเทศไทยในพระราชูปถัมภ์ มูลนิธิสืบนาคะเสถียร มูลนิธิเพื่อนช้าง มูลนิธิฟื้นฟูชีวิตและธรรมชาติ สมาคมอนุรักษ์นกและธรรมชาติแห่งประเทศไทย สมาคมสิทธิเสรีภาพของประชาชน ชมรมสภาวะแวดล้อมสยามและสหพันธ์นิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย สมัชชาคนจน ฯลฯ ที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการเคลื่อนไหวครั้งนี้อย่างกว้างขวาง ดังนั้นการเคลื่อนไหวทางสังคมในช่วงนี้ทำให้เห็นถึงการปะทะกันระหว่างการเคลื่อนไหวของกลุ่มไม่เอาเขื่อนแก่งเสือเต้นและกลุ่มที่ต้องการเขื่อนแก่งเสือเต้น ทำให้เห็นขั้นตอนการเคลื่อนไหวที่พัฒนาไปสู่ขั้นตอนที่ 2 ขั้นของการรวมตัวกันและขั้นที่ 3 ขั้นของการจัดองค์กรอย่างชัดเจน โดยองค์กรการเคลื่อนไหวของกลุ่มไม่เอาเขื่อนแก่งเสือเต้นซึ่งมีชุมชนที่คาดว่าจะได้รับผลกระทบจากการก่อสร้างเขื่อนแก่งเสือเต้นเป็นแกนกลางนั้น ก็ได้เริ่มมีโครงสร้างองค์กรการเคลื่อนไหวที่มีความสลับซับซ้อนและเป็นทางการมากยิ่งขึ้น เพื่อทำหน้าที่ในการขับเคลื่อนการเคลื่อนไหวให้บรรลุจุดมุ่งหมายของการเคลื่อนไหว มีการจัดตั้งกลุ่มเยาวชนขึ้นมาเป็นกลไกสำคัญในการเคลื่อนไหวในช่วงระยะเวลาต่อมา เกิดโครงสร้างของความร่วมมือระหว่างองค์กรต่าง ๆ กลายเป็นเครือข่ายที่ซับซ้อนและมีพลังในการเคลื่อนไหวมากยิ่งขึ้น มีการระดมทรัพยากรผ่านเครือข่ายต่าง ๆ โดยเฉพาะเครือข่ายที่ได้รับความเดือดร้อนจากเขื่อนเช่นเดียวกัน อาทิ สมัชชาคนจน รวมทั้งได้มีการปรับเป้าหมายและยุทธวิธีการเคลื่อนไหวให้เหมาะสมกับสถานการณ์ ทั้งนี้ยุทธวิธีที่ใช้ในการเคลื่อนไหวมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาตามบริบทของสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป อาทิ เมื่อองคมนตรีจะเดินทางมาทอดกฐินพระราชทานที่จังหวัดลำปางก็ใช้วิธีการถวายฎีกาต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว การปิดล้อมชุมชนไม่ให้หน่วยงานของรัฐเข้ามาและพร้อมจะใช้ความรุนแรงหากรัฐยังคงจะดำเนินโครงการเขื่อนแก่งเสือเต้น นอกจากนี้ในช่วงเวลานี้ยังได้เกิดการนำเอาอัตลักษณ์ดั้งเดิมของชุมชนมา ปรับ เปลี่ยน ประกอบสร้างขึ้นมาใหม่เพื่อใช้เป็นยุทธวิธีในการต่อสู้ อาทิ การเกิดขึ้นของพิธีสืบชะตาแม่น้ำยม การบวชป่าสักทอง

การทำพิธีสาปแช่ง เสาพริกเผากลือ บวงสรวงศาลเจ้าพ่อขอมือเหล็ก ซึ่งพิธีกรรมเหล่านี้ได้ถูกนำมาใช้เป็นยุทธวิธีในการต่อสู้ของกลุ่มไม่เอาเขื่อนแก่งเสือเต้นตลอดระยะเวลาเกือบกว่า 30 ปี

ช่วงที่ 3: “สามรัฐบาล” กับการเคลื่อนไหวเพื่อต่อสู้กับการผลักดันให้สร้างเขื่อนแก่งเสือเต้น (พ.ศ. 2540-2548) “สามรัฐบาล” ได้แก่ รัฐบาลนายชวน หลีกภัย รัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตรและรัฐบาล พล.อ.สุรยุทธ์ จุลานนท์ ในช่วงระยะแรกได้มีความพยายามที่จะแก้ไขปัญหาความขัดแย้งจากโครงการสร้างเขื่อนแก่งเสือเต้นด้วยการทบทวนโครงการในรูปแบบต่าง ๆ แต่กลุ่มไม่เอาเขื่อนแก่งเสือเต้นก็ยังคงเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่อง ไม่ได้ถดถอยลง ในทางตรงกันข้าม กับเข้าร่วมกับเครือข่ายอื่น ๆ เพื่อเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่อง เช่น การเข้าร่วมเคลื่อนไหวร่วมกับม็อบเกษตรกรภาคเหนือที่ลำพูนและเมื่อโครงการเขื่อนแก่งเสือเต้นปรากฏขึ้นเมื่อใด โดยเฉพาะเมื่อเกิดปัญหาอุทกภัย กลุ่มผู้ไม่เอาเขื่อนแก่งเสือเต้นก็จะออกมาเคลื่อนไหวอีกครั้งทันที ทั้งนี้กลยุทธ์ในการเคลื่อนไหวที่พบมากในช่วงนี้ นอกจากจะเป็นการยื่นหนังสือคัดค้าน การรวมตัวกันเพื่อแสดงพลังของการไม่เอาเขื่อนแก่งเสือเต้นแล้ว ยังพบกลยุทธ์การเคลื่อนไหวอื่น ๆ ที่น่าสนใจ อาทิ การใช้อำนาจของการวิจัยเพื่อใช้เป็นเหตุผลในการคัดค้านการสร้างเขื่อนแก่งเสือเต้น โดยเฉพาะการทำวิจัยชุมชน การใช้พระราชอำนาจของสถาบันกษัตริย์ เช่น การน้อมเกล้าฯ ถวายผืนป่าสักทองเพื่อเป็นพระราชกุศลในวโรกาสสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถทรงมีพระชนมพรรษาครบ 72 พรรษา การปลูกป่าเฉลิมพระเกียรติพระราชินี นอกจากนี้กลยุทธ์การเคลื่อนไหวโดยอาศัยวัฒนธรรมและความเชื่อของชุมชนยังพบได้บ่อยครั้งในช่วงระยะเวลานี้ เช่น การทิ้งหินซื้อบ้านและเผาหุ่นเขื่อนแก่งเสือเต้นจำลอง การให้ปราชญ์ของชุมชนสาปแช่งผู้สนับสนุนให้มีการสร้างเขื่อนแก่งเสือเต้น ณ บริเวณสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ของชุมชน เป็นต้น

ช่วงที่ 4: การเคลื่อนไหวเพื่อต่อสู้กับนายกรัฐมนตรีชื่อ “สมัคร สุนทรเวช” (พ.ศ. 2551) ในช่วงปี พ.ศ. 2551 การเคลื่อนไหวในช่วงนี้เป็นการต่อสู้กับนายกรัฐมนตรีชื่อ “สมัคร สุนทรเวช” และด้วยบุคลิกลักษณะเฉพาะตัวของนายกรัฐมนตรีคนใหม่ โดยเฉพาะวาทะ “นกยูงโง่ 3 ตัว” กับ “คุณพ่อเอ็นจิโอ” และนโยบายสนับสนุนการสร้างเขื่อนแก่งเสือเต้น ซึ่งมาพร้อมกับการขานรับเป็นลูกโซ่ของหน่วยงานภาครัฐที่สนับสนุนการสร้างเขื่อนแก่งเสือเต้น ไม่ว่าจะเป็นอธิบดีกรมชลประทานหรือรัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมก็ได้ทำให้กลุ่มไม่เอาเขื่อนแก่งเสือเต้นกลับมาเคลื่อนไหวอีกครั้งและได้ดึงเอาผู้ที่เคยเป็นเพียงผู้เฝ้าดูอยู่ห่าง ๆ อย่างเอ็นจิโอและนักวิชาการ เข้ามาร่วมวงวิพากษ์โครงการเขื่อนแก่งเสือเต้นอย่างคึกคัก

การกลับมาเคลื่อนไหวของกลุ่มไม่เอาเขื่อนแก่งเสือเต้น เริ่มจากกลุ่มไม่เอาเขื่อนแก่งเสือเต้น ได้ออกแถลงการณ์ที่ได้ถูกนำมาใช้อย่างต่อเนื่องและทุกครั้ง ทั้งแถลงการณ์ของคณะกรรมการชาวบ้านตำบลสะเอียบ เครือข่ายพิทักษ์แม่น้ำยมและสมัชชาคนจน กลุ่มนักวิชาการที่

ได้ออกมาร่วมในการเคลื่อนไหวด้วยการจัดเวทีวิชาการด้านสิทธิชุมชนอย่างกว้างขวาง นอกจากนี้พิธีสืบชะตาแม่น้ำยม การบวชป่าและการพิธิสาปแช่ง ซึ่งได้กลายมาเป็นพิธีกรรมศักดิ์สิทธิ์ของกลุ่มไม่เอาเชื่อนแก่งเสือเต้น ยังคงถูกนำมาใช้ในการต่อสู้ครั้งนี้ พื้นที่ลุ่มวลชน รวมไปถึงการเน้นย้ำการเป็น “ป่าสักทองผืนสุดท้ายของประเทศไทย”

ช่วงที่ 5 : ต่อต้าน “เสธ.หนั่น” (พ.ศ. 2551-2553) แม้การดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของนายสมัคร สุนทรเวชจะสิ้นสุดไปแล้วและแม้ว่านายสมชาย วงศ์สวัสดิ์จะได้ขึ้นมาเป็นนายกรัฐมนตรีในช่วงระยะเวลานั้น ๆ แต่โครงการแก่งเสือเต้นก็ยังถูกหยิบยกขึ้นมาถกเถียงอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากได้เกิดปัญหาอุทกภัยอยู่บ่อยครั้ง อาทิ ในวันที่ 4 ตุลาคม พ.ศ. 2551 หลังจากที่นายสมชายได้เดินทางมาตรวจสอบสภาพเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ นายสมชายได้หารือกับอธิบดีกรมชลประทานเกี่ยวกับข้อดีข้อเสียของการสร้างเขื่อนแก่งเสือเต้น และได้ฝากอธิบดีกรมชลประทานเพื่อดำเนินการตั้งคณะกรรมการคัดแยกจากคณะกรรมการพัฒนาบริหารจัดการน้ำและระบบชลประทานเพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในการสร้างเขื่อนแก่งเสือเต้นเพื่อดำเนินการต่อจากรัฐบาล นายสมัคร สุนทรเวช จนกระทั่งนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะขึ้นมาเป็นนายกรัฐมนตรี พ.ศ. 2552 จอร์จ ประสาทรองนายกรัฐมนตรีก็ได้กลายมาเป็นชนวนในการเคลื่อนไหวของกลุ่มไม่เอาเชื่อนแก่งเสือเต้นอีกครั้ง ดังนั้นสถานการณ์น้ำแล้งและอุทกภัย จึงได้กลายมาเป็นตัวเร่งให้นักการเมืองนำมาใช้เป็นเหตุผลในการสนับสนุนให้มีการสร้างเขื่อนแก่งเสือเต้นอย่างกว้างขวางอีกครั้ง โดยเฉพาะ พ.ศ. 2552 จอร์จ ประสาทรอง ซึ่งได้สั่งการให้กรมชลประทานเร่งสำรวจเพื่อนำข้อมูลโครงการสร้างเขื่อนแก่งเสือเต้นเข้าสู่คณะกรรมการแก้ปัญหาน้ำแล้งในระดับชาติ การลงพื้นที่สำรวจป่าสักทองแก่งเสือเต้นของคณะกรรมการป้องกันและบรรเทาผลกระทบจากภัยธรรมชาติและสาธารณภัยและคณะอนุกรรมการพิจารณาศึกษาการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในเขตลุ่มน้ำยม สภาผู้แทนราษฎร ทำให้กลุ่มผู้ไม่เอาเชื่อนแก่งเสือเต้นได้ออกมาเคลื่อนไหว โดยอาศัยการชุมนุม การประกาศจุดยืน การออกแถลงการณ์ผ่านกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ทั้งองค์กรภายในและองค์กรเครือข่าย อาทิ กลุ่มชาวบ้านตำบลสะเอียบ กลุ่มเยาวชนตะกอนยม กลุ่มราษฎรรักษ์ป่า กลุ่มเยาวชนตะกอนยม คณะกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ตำบลสะเอียบ ศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนตำบลสะเอียบ การเข้าร่วมกับสมาชิกรัฐสภาคนจนเพื่อประท้วงที่หน้าทำเนียบรัฐบาล การใช้ยุทธวิธีปิดชุมชนด้วยการไม่อนุญาตให้ บริษัทและตัวแทนกรมชลประทานเข้าสำรวจเพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในการสร้างเขื่อนยมล่าง ขณะเดียวกันก็พยายามเสนอทางออกอื่น ๆ ในการแก้ไขปัญหา เช่น การสร้างฝายทดน้ำ ภายใต้โครงการหนึ่งล้านฝายเท่ากับเขื่อนแก่งเสือเต้นตามนโยบายของผู้ว่าราชการจังหวัดแพร่

อย่างไรก็ตามเหตุการณ์การล่ายชื่อนักเรียนและบุคลากรทางการศึกษาทั่วจังหวัด เพื่อสนับสนุนการสร้างเขื่อนแก่งเสือเต้น ได้ทำให้เกิดการเคลื่อนไหวของกลุ่มไม่เอาเขื่อนแก่งเสือเต้นอย่างกว้างขวาง ทั้งเครือข่ายและองค์กรที่เดิมแม้จะไม่ชัดเจนว่าอยู่ฝ่ายใดระหว่าง “กลุ่มไม่เอาเขื่อนแก่งเสือเต้น” กับ “กลุ่มที่ต้องการเขื่อนแก่งเสือเต้น” แต่ก็รับรู้ได้ถึงความไม่ชอบธรรมที่เกิดขึ้น จนทำให้ผู้กระทำการเหล่านั้นตัดสินใจเข้ามามีส่วนร่วมกับการเคลื่อนไหวดังกล่าวในที่สุด อาทิ คณะกรรมการรณรงค์เพื่อประชาธิปไตย เครือข่ายคณะกรรมการประสานงานองค์กรพัฒนาเอกชน (กป.อพช.) อีสาน โครงการทามมูน สถาบันชุมชนอีสาน สมาคมป่าชุมชนอีสาน กลุ่มนิเวศวัฒนธรรมศึกษา เครือข่ายนักวิชาการนิเวศวัฒนธรรมศึกษา ศูนย์ข้อมูลสิทธิมนุษยชนและสันติภาพ (ศสส.) ภาคอีสาน กลุ่มศึกษาปัญหาดินเค็มและการจัดการทรัพยากรแร่ อีสานและคณะทำงานติดตามปัญหาทรัพยากรเหมืองแร่ ประเทศไทย นอกจากนี้การจัดงานประจำปี บวชป่า สืบชะตาแม่น้ำโขง ยังคงเป็นพิธีกรรมที่ถูกนำมาใช้อย่างต่อเนื่อง ประกอบกับจำนวนหน่วยงานราชการและหน่วยงานอื่น ๆ ที่เข้าร่วมเพิ่มมากกว่าทุก ๆ ปี สะท้อนให้เห็นความสำเร็จของการใช้ยุทธวิธีและกลายเป็นเอกลักษณ์ที่สำคัญในการเคลื่อนไหวของกลุ่มไม่เอาเขื่อนแก่งเสือเต้น

ช่วงที่ 6: “อุทกภัย ปลอดประสพและการกลับมาของเขื่อน”: การเคลื่อนไหวอีกครั้งของกลุ่มไม่เอาเขื่อนแก่งเสือเต้น (พ.ศ. 2554-ปัจจุบัน) หลังจากรัฐบาลนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะซึ่งมีรองนายกรัฐมนตรี พล.ต.สนั่น ขจรประศาสน์เป็นชนวนที่ทำให้เกิดการเคลื่อนไหวของกลุ่มไม่เอาเขื่อนแก่งเสือเต้นจนทำให้พ้นจากตำแหน่งไป ประสพการณ์ที่ได้จากการเรียนรู้จากการเคลื่อนไหวที่ผ่านมาของกลุ่มไม่เอาเขื่อนแก่งเสือเต้น ได้ทำให้กลุ่มไม่เอาเขื่อนแก่งเสือเต้นเรียนรู้ว่า เมื่อใดก็ตามที่รัฐบาลใหม่ขึ้นมาบริหารประเทศ ก็มักจะมีการ “ปลูกฝืนแก่งเสือเต้น” ขึ้นมาใหม่อีกทุกครั้ง โดยเฉพาะในช่วงที่เกิดอุทกภัย ดังนั้นเมื่อเกิด “มหาอุทกภัย” ขึ้นในปี พ.ศ. 2554 และได้เริ่มมีเสียงเรียกร้องให้รัฐบาลกลับมาพิจารณาโครงการเขื่อนแก่งเสือเต้นอีกครั้ง โดยเฉพาะเสียงจากนายปลอดประสพ สุรัสวดี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในรัฐบาลของนางสาวยิ่งลักษณ์ กลุ่มไม่เอาเขื่อนแก่งเสือเต้นจึงต้องออกมาเคลื่อนไหวอีกครั้งและเป็นจุดเริ่มต้นในการเคลื่อนไหวช่วงสุดท้ายของกลุ่ม ไม่เอาเขื่อนแก่งเสือเต้น

ในช่วงรัฐบาลของนางสาวยิ่งลักษณ์ที่มีนายปลอดประสพ สุรัสวดีเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี นายปลอดประสพ ผู้ที่กลุ่มไม่เอาเขื่อนแก่งเสือเต้นระบุว่าเคยต่อสู้กับชาวบ้านเพื่อปกป้องป่าสักทอง แต่ในตอนนี้ ได้กลายมาเป็นผู้ที่พยายามที่จะสร้างเขื่อนแก่งเสือเต้น ได้กลายเป็นศัตรูคนสำคัญของกลุ่มไม่เอาเขื่อนแก่งเสือเต้น นอกจากนี้ยังมีนักการเมืองที่สนับสนุนการสร้างเขื่อนแก่งเสือเต้นอีกจำนวนหนึ่ง ทั้งกรมชลประทานและบริษัทเอกชนประกอบอุทกภัยที่เกิดขึ้นบ่อยครั้ง โดยเฉพาะ “มหาอุทกภัย” ที่เกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2554 ทำให้กลุ่ม

ต้องการเชื่อมแก่งเสื่อเด่นได้ออกมาสนับสนุนให้สร้างเชื่อมแก่งเสื่อเด่นอย่างแพร่หลาย โดยเฉพาะ
นักการเมืองในอดีต

ทั้งนี้ยุทธวิธีการต่อสู้ของกลุ่มไม่เอาเชื่อมแก่งเสื่อเด่นยังคงเป็นการต่อสู้ผ่านทาง
จดหมาย แลกเปลี่ยน เพื่อยืนยันอุดมการณ์ ประณามผู้ที่สนับสนุนการสร้างเชื่อม แก่งเสื่อเด่นให้
เห็นว่าการสร้างเชื่อมจะก่อให้เกิดผลเสียอย่างไร พร้อมเสนอแนะแนวทางอื่นที่ดีกว่าการสร้างเชื่อม
โดยมีสื่อมวลชนเป็นผู้กระทำการหลักในการเผยแพร่อุดมการณ์ดังกล่าว ในช่วงระยะเวลานี้ กลุ่มไม่
เอาเชื่อมแก่งเสื่อเด่น ยังคงได้แรงสนับสนุนจากเครือข่ายผู้ไม่เอาเชื่อมแก่งเสื่อเด่น โดยมีเป้าหมาย
เดียวกัน คือ “ต่อต้านเชื่อม” อาทิ เครือข่ายลุ่มน้ำภาคเหนือ สมัชชาคนจน ความพยายามของ
นักการเมืองที่จะดำเนินโครงการเชื่อมแก่งเสื่อเด่นให้ได้ ได้กลายมาเป็นความได้เปรียบของกลุ่มไม่
เอาเชื่อมแก่งเสื่อเด่น ทำให้เกิดกลุ่มผู้เห็นอกเห็นใจ จนมีผู้ร่วมอุดมการณ์เพิ่มมากขึ้น อาทิ
คณะกรรมการรณรงค์เพื่อประชาธิปไตย (กรป.) ขบวนการประชาชนเพื่อสังคมที่เป็นธรรม (ขปส.)
เครือข่ายศิลปินเพื่อสิ่งแวดล้อม องค์การภาคประชาชน 6 แห่ง (Thai Water Partnership Oxfam)
ชมรมพัฒนาคุณภาพชีวิต เครือข่ายลุ่มน้ำภาคเหนือ โครงการแม่น้ำเพื่อชีวิตและเครือข่ายองค์กร
ชุมชนลูกพ่อขุนราม ความพยายามในการเสนอแนะแนวทางอื่น ๆ ในการแก้ไขปัญหาทั่วของลุ่ม
ไม่เอาเชื่อมแก่งเสื่อเด่นไม่เป็นผล ทำให้กลุ่มไม่เอาเชื่อมแก่งเสื่อเด่นต้องพยายามปรับเปลี่ยน
เพิ่มเติมยุทธวิธีในการต่อสู้มากขึ้น อาทิ การตั้งทีมลูกหลานคนรุ่นใหม่สำหรับการเคลื่อนไหว การ
ปิดชุมชนและเผ่าละวังชุมชนไม่ให้บุคคลและหรือหน่วยงานภายนอกเข้ามาได้กลายเป็นยุทธวิธี
หลักในช่วงนี้ ยุทธวิธีไม่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐ ยุทธวิธีในการนำเอาพิธีกรรมเชิงอัตลักษณ์และ
วัฒนธรรมชุมชนมาใช้ในการต่อสู้ผ่านพิธีสืบชะตาป่าสักทองยังคงถูกนำมาใช้อยู่ในปัจจุบัน

3) องค์กรและการระดมทรัพยากรในเคลื่อนไหวทางสังคมของกลุ่มไม่เอาเชื่อมแก่งเสื่อเด่น
จากการเคลื่อนไหวของกลุ่มที่ต้องการเชื่อมแก่งเสื่อเด่น โดยเฉพาะนักการเมือง ได้ทำให้เกิดองค์กร
การเคลื่อนไหวทางสังคมของกลุ่มไม่เอาเชื่อมแก่งเสื่อเด่นเพื่อต่อสู้กับกลุ่มดังกล่าวซึ่งสามารถ
จำแนกได้เป็น 3 กลุ่มได้แก่

(3.1) องค์กรเคลื่อนไหวซึ่งเป็นกลุ่มที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากโครงการ
เชื่อมแก่งเสื่อเด่น ประกอบไปด้วยสมาชิกในชุมชน 4 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านดอนชัย บ้านดอนชัยสัก
ทอง บ้านดอนแก้วและบ้านแม่เด่น ตำบลสะเดียง นอกจากนี้ยังรวมไปถึงหมู่บ้านต่าง ๆ ในอำเภอ
เชียงม่วน จังหวัดพะเยาที่ได้รับผลกระทบเช่นเดียวกัน โดยเป็นองค์กรทางการเมืองที่มีอยู่เดิมในชุมชน
เป็นองค์กรที่กลุ่มไม่เอาเชื่อมแก่งเสื่อเด่นใช้ในการเคลื่อนไหวมาตั้งแต่ในช่วงระยะแรกจนถึง
ปัจจุบัน โดยอาศัยความเดือดร้อนที่คาดว่าจะได้รับหากมีการสร้างเชื่อมแก่งเสื่อเด่นเป็นจุดร่วมกัน
ของสมาชิกในองค์กร ดังนั้นวัตถุประสงค์ของการเคลื่อนไหวก็คือ ต่อต้านการสร้างเชื่อมแก่งเสื่อ

เดิน องค์กรชุมชนเพื่อต่อต้านการสร้างเขื่อนแก่งเสือเต้นนี้ ประกอบไปด้วยผู้นำและสมาชิกในชุมชน 4 หมู่บ้าน ได้แก่ กำนัน นายกองค้ำการบริหารส่วนตำบล ผู้ใหญ่บ้านและกรรมการหมู่บ้าน ทั้งนี้องค์กรการเคลื่อนไหวนี้เป็นองค์กรที่มีความเข้มแข็งเนื่องด้วยเป็นกลุ่มที่มีสมาชิกในองค์กรที่แน่นนอน มีปัญหาพร้อมกันที่ชัดเจน เป็นกลุ่มที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนแก่งเสือเต้นและมีเป้าหมายในการเคลื่อนไหวร่วมกันคือ การต่อต้านคัดค้านการสร้างเขื่อนแก่งเสือเต้น องค์กรการเคลื่อนไหวนี้ได้กลายมาเป็นองค์กรหลักในการเคลื่อนไหวทางสังคมของกลุ่มไม่เอาเขื่อนแก่งเสือเต้น โดยทำหน้าที่ในการระดมทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อต่อต้านคู่ตรงข้ามที่ต้องการสร้างเขื่อนแก่งเสือเต้น โดยเฉพาะการระดมสมาชิกผ่านทางกิจกรรมการเคลื่อนไหวต่าง ๆ การออกมาเคลื่อนไหวขององค์กรเคลื่อนไหวนั้น มักทำในนามของคณะกรรมการชาวบ้านคัดค้านเขื่อนแก่งเสือเต้น ขณะเดียวกันกลุ่มประสานงานองค์กรชุมชนตำบลสะเอียบ ก็ได้ทำหน้าที่ประสานงานและระดมทรัพยากรทั้งภายในชุมชนและภายนอกชุมชนทั้งในรูปของเครือข่ายและการต่อสู้กับคู่ขัดแย้ง การจัดองค์กรการเคลื่อนไหวดังกล่าวได้ทำให้ผู้นำที่เป็นทางการทั้งกำนันผู้ใหญ่บ้าน นายกองค้ำการบริหารส่วนตำบลและผู้ใหญ่บ้านมีความโดดเด่นขึ้นมาในฐานะที่เป็นแกนนำในการเคลื่อนไหวและการระดมทรัพยากรในการเคลื่อนไหว

นอกจากนี้ยังมีองค์กรที่เกิดขึ้นมาใหม่เพื่อเคลื่อนไหวโดยตรงอีกหลากหลายองค์กร เพื่อ แยกกันต่อสู้ เพื่อระดมทรัพยากรภายในและภายนอกองค์กรในรูปของเครือข่าย อาทิ กลุ่มเยาวชนตะกอนขม/กลุ่มเยาวชนชาวสะเอียบ คณะกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมตำบลสะเอียบ คณะกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมตำบลสะเอียบ คณะกรรมการชาวบ้านอนุรักษ์ป่าสักทองธรรมชาติ กลุ่มราษฎรรักษ์ป่า เครือข่ายคัดค้านเขื่อนจำนวน 4 หมู่บ้าน เป็นต้น

(2) กลุ่มเครือข่ายองค์กรการเคลื่อนไหว จำแนกเป็น (1) กลุ่มเครือข่ายที่เป็นองค์กรการเคลื่อนไหวที่ประสบปัญหาคล้ายคลึงกับกลุ่มไม่เอาเขื่อนแก่งเสือเต้น ได้แก่ กลุ่มที่ประสบปัญหาจากเขื่อนและกลุ่มที่ประสบปัญหาอื่น ๆ อันเนื่องมาจากโครงการของรัฐ โดยกลุ่มเครือข่าย ๆ หลัก อาทิ กลุ่มสมัชชาคนจนซึ่งได้กลายมาเป็นผู้กระทำการสำคัญในฐานะเครือข่ายในการเคลื่อนไหวไม่เอาเขื่อนแก่งเสือเต้นในระดับที่ใหญ่กว่าภูมิภาค องค์กรเครือข่ายที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนไหวในประเด็นเรื่องลุ่มน้ำ อาทิ เครือข่ายลุ่มน้ำภาคเหนือ สมาพันธ์เกษตรกรภาคเหนือ (สกน.) เครือข่ายองค์กรประชาชนภาคเหนือ เครือข่ายพิทักษ์แม่น้ำยมซึ่งเป็นองค์กรหนึ่งของสมัชชาคนจน ทั้งนี้เครือข่ายพิทักษ์แม่น้ำยมถือเป็นองค์กรการเคลื่อนไหวที่ถูกตั้งขึ้นมาเพื่อเชื่อมโยงเครือข่ายต่าง ๆ เข้าด้วยกันโดยมีแม่น้ำยมเป็นจุดร่วมในการเคลื่อนไหว องค์กรเครือข่ายการเคลื่อนไหวที่อยู่ในภูมิภาคเดียวกัน ได้แก่ ภาคเหนือ อาทิ สหพันธ์เกษตรกรภาคเหนือ (สกน.) เครือข่ายองค์กรประชาชนภาคเหนือ สมาพันธ์เกษตรกรภาคเหนือ เครือข่ายลุ่มน้ำภาคเหนือ องค์กร

เครือข่ายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นเรื่องสิ่งแวดล้อมและประเด็นเรื่องสิทธิซึ่งมักเป็นองค์กรการเคลื่อนไหวที่กว้างขวางกว่าองค์กรเครือข่ายในภูมิภาคเดียวกัน เป็นเครือข่ายของการเคลื่อนไหว อาทิ องค์กรพัฒนาเอกชนและสถาบันการศึกษา คณะกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อม 16 สถาบัน คณะกรรมการนักศึกษาบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มูลนิธิโลกสีเขียวในพระอุปถัมภ์ของสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนาฯ ฯลฯ

(3) กลุ่มผู้เฝ้ามองที่ภายหลังได้เข้าร่วมเป็นองค์กรการเคลื่อนไหว องค์กรการเคลื่อนไหวกลุ่มสุดท้ายที่มีบทบาทสำคัญในแง่ของการสนับสนุนข้อมูลทางวิชาการ ที่ช่วยเติมเต็มองค์กรการเคลื่อนไหวกลุ่มอื่น ๆ ได้แก่ กลุ่มผู้เฝ้ามอง ที่ภายหลังได้เข้าร่วมเป็นองค์กรการเคลื่อนไหว โดยเฉพาะชนชั้นกลางอย่างนักศึกษา นักวิชาการ สื่อมวลชน ซึ่งการเคลื่อนไหวดังกล่าวมีทั้งในระดับของการสนับสนุนทรัพยากรและระดับของการเข้าร่วมในกิจกรรมการเคลื่อนไหว นอกจากนี้สื่อมวลชนยังได้เข้ามามีบทบาทสำคัญ เนื่องจากการเคลื่อนไหวของกลุ่มไม่เอาเชื่อนแก่นเสื้อเดินทุกครั้ง จะถูกนำเสนอโดยสื่อมวลชน แม้ว่าสื่อมวลชนจะไม่ได้เป็นกลุ่มไม่เอาเชื่อนโดยตรง แต่ก็สื่อมวลชนก็ได้กลายมาเครื่องมือหลักในยุทธวิธีการเคลื่อนไหวของกลุ่มไม่เอาเชื่อนแก่นเสื้อเดิน

สำหรับการระดมทรัพยากรภายในชุมชนผู้ได้รับผลกระทบนั้น เป็นไปโดยง่าย เนื่องจากกลุ่มแต่ละกลุ่มได้รับผลกระทบร่วมกัน เนื่องจากชาวบ้านในตำบลสะเอียบทั้ง 4 หมู่บ้าน รวมทั้งชาวบ้านในอำเภอเชิงม่วน จังหวัดแพร่ที่จะต้องสูญเสียที่อยู่อาศัย สูญเสียที่ดินทำกินอันเนื่องมาจากน้ำท่วมหากมีการดำเนินโครงการก่อสร้างเขื่อนแก่นเสื้อเดิน ดังนั้นจึงเป็นกลุ่มผู้ที่ได้รับประโยชน์โดยตรงจากการเคลื่อนไหวครั้งนี้ อย่างไรก็ตามการเคลื่อนไหวภายในชุมชนยังคงเป็นเพียงเสียงส่วนน้อย เมื่อเทียบกับเสียงส่วนใหญ่ที่จะได้ประโยชน์จากการสร้างเขื่อนแก่นเสื้อเดิน โดยเฉพาะภาครัฐ ทรัพยากรที่มีอยู่น้อยทำให้ชุมชนจำเป็นต้องขยายองค์กรการเคลื่อนไหวที่มีขนาดใหญ่มากขึ้น มีอำนาจต่อรองมากกว่า ด้วยเหตุนี้ชุมชนจึงพยายามระดมทรัพยากรด้วยวิธีการหลากหลายวิธี อาทิ (1) การระดมทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนผ่านการจัดตั้งองค์กรเคลื่อนไหวต่าง ๆ ทั้ง องค์กรทางการเมืองที่มีอยู่เดิมในชุมชน ซึ่งเป็นองค์กรที่กลุ่มไม่เอาเชื่อนแก่นเสื้อเดินที่ได้ทำการเคลื่อนไหวมาตั้งแต่ในช่วงระยะแรกจนถึงปัจจุบัน องค์กรที่เกิดขึ้นใหม่เพื่อเคลื่อนไหวโดยตรง เพื่อระดมทรัพยากรสำหรับต่อสู้กับกลุ่มที่ต้องการเขื่อนแก่นเสื้อเดินซึ่งถือเป็นยุทธวิธีหนึ่งในการต่อสู้ในลักษณะของการแยกกันต่อสู้โดยองค์กรการเคลื่อนไหวดังกล่าวมีทั้งที่ตั้งขึ้นมาเพื่อระดมทรัพยากรภายในและภายนอกองค์กรในรูปของเครือข่าย (2) การระดมทรัพยากรที่มีอยู่นอกชุมชนผ่านการเข้าไปมีส่วนร่วมในการเคลื่อนไหวกับเครือข่าย เนื่องจากการระดมทรัพยากรเฉพาะแต่ในชุมชนเพียงอย่างเดียวไม่น่าเพียงพอที่จะทำให้กลุ่มไม่เอาเชื่อนแก่นเสื้อเดินสามารถเคลื่อนไหวต่อสู้

กับกลุ่มที่ต้องการเชื่อมโยงแก่งเสือเต้นได้ ดังนั้นชุมชนจึงต้องอาศัยการระดมทรัพยากรที่มีอยู่นอกชุมชนผ่านการเข้าไปร่วมเคลื่อนไหวในเครือข่ายต่าง ๆ อาทิ กลุ่มเครือข่ายที่เป็นองค์กรการเคลื่อนไหวที่ประสบปัญหาคล้ายคลึงกับกลุ่มไม่เอาเขื่อนแก่งเสือเต้น กลุ่มเครือข่ายสาธารณะชนผู้เฝ้ามอง เป็นกลุ่มที่มีบทบาทสำคัญในแง่ของการสนับสนุนข้อมูลทางวิชาการที่ โดยเฉพาะชนชั้นกลางอย่างนักศึกษา นักวิชาการ สื่อมวลชน

ทั้งนี้กลุ่มผู้ไม่เอาเขื่อนแก่งเสือเต้นได้สร้างกิจกรรมในการระดมทรัพยากรเพื่อการเคลื่อนไหวขึ้นมา ทั้งในระดับองค์กรภายในชุมชนและระดับเครือข่ายนอกชุมชนโดย กิจกรรมการเคลื่อนไหวในระดับองค์กรภายในชุมชน มีทั้งกิจกรรมการเคลื่อนไหวที่ทำร่วมกันและกิจกรรมการเคลื่อนไหวที่ทำผ่านกลุ่มองค์กรการเคลื่อนไหวต่าง ๆ ที่จัดตั้งขึ้นมาในชุมชน โดยกิจกรรมการเคลื่อนไหวที่ทำร่วมกัน เช่น การระดมสมาชิกเพื่อจัดทำพิธีสืบชะตาแม่น้ำยมและบวชป่าสักทอง ส่วนกิจกรรมการเคลื่อนไหวที่ทำผ่านกลุ่มองค์กรการเคลื่อนไหวต่าง ๆ ที่จัดตั้งขึ้นมา เช่น กลุ่มเยาวชนตะกอนยม/กลุ่มเยาวชนชาวสะเทียบ คณะกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ตำบลสะเทียบ คณะกรรมการชาวบ้านอนุรักษ์ป่าสักทองธรรมชาติ เครือข่ายคัดค้านการสร้างเขื่อนจำนวน 4 หมู่บ้าน ส่วนกิจกรรมการเคลื่อนไหวระดับองค์กรเครือข่ายนอกชุมชน มีวิธีการ กระบวนการและการสร้างกิจกรรมของกลุ่มเพื่อการระดมทรัพยากรที่ค่อนข้างหลากหลาย กว้างขวาง โดยกลุ่มเครือข่ายที่เป็นองค์กรการเคลื่อนไหวที่ประสบปัญหาคล้ายคลึงกับกลุ่มไม่เอาเขื่อนแก่งเสือเต้น กิจกรรมการเคลื่อนไหวของกลุ่มผู้เฝ้ามอง เป็นองค์กรการเคลื่อนไหวที่มีบทบาทสำคัญในแง่ของการสนับสนุนข้อมูลทางวิชาการ ที่ช่วยเติมเต็มองค์ความรู้ให้กับองค์กรการเคลื่อนไหวกลุ่มอื่น ๆ ดังนั้นกิจกรรมการเคลื่อนไหวจึงมักอยู่ในรูปของปัจเจกบุคคลและในลักษณะของกลุ่ม

3) ยุทธวิธีการเคลื่อนไหว สำหรับผลการศึกษายุทธวิธีการเคลื่อนไหวเมื่อพิจารณาจากแง่มุมทฤษฎีการระดมทรัพยากร ผลการศึกษาสามารถจำแนกยุทธวิธีในการเคลื่อนไหวของกลุ่มไม่เอาเขื่อนแก่งเสือเต้นได้เป็น 12 ยุทธวิธี ได้แก่ (1) ยุทธวิธีการจัดขบวน จัดขึ้นระบบการเมืองปกติด้วยการชุมนุมประท้วง และการ “จัดขึ้น...จัดขบวน” ไม่ให้ความร่วมมือในกระบวนการต่าง ๆ ของโครงการเขื่อนแก่งเสือเต้น ตลอดจนการพัฒนาอื่น ๆ ที่เข้ามาในชุมชน ทำให้การเดินหน้าศึกษาเรื่องเขื่อนแก่งเสือเต้น เต็มไปด้วยอุปสรรค การจัดขึ้นยังรวมไปถึงเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน การไม่ยอมรับความช่วยเหลือใด ๆ จากรัฐเนื่องจากเกรงว่าจะถูกรัฐหลอกลวง รวมไปถึงการปฏิเสธโครงการของรัฐที่จะเข้ามาพัฒนาในพื้นที่ (2) ยุทธวิธีการใช้ความรุนแรง ยุทธวิธีการใช้ความรุนแรงที่ผู้วิจัยพบในการเคลื่อนไหวของกลุ่มไม่เอาเขื่อนแก่งเสือเต้นเท่าที่บันทึกไว้นั้นมีเพียงเหตุการณ์เดียวคือ เหตุการณ์ในวันที่ 11 มิถุนายน พ.ศ. 2537 ซึ่งเป็นเหตุการณ์รุนแรงที่สื่อระบุว่า “ชาวบ้านได้ทำร้ายคณะเจ้าหน้าที่สำรวจข้อมูลของธนาคารโลกในระหว่างการเดินทางกลับจากการ

สำรวจพื้นที่โครงการแก่งเสือเต้น” แต่จากเหตุการณ์ดังกล่าว เหตุการณ์ความรุนแรงก็ยังไม่เคยเกิดขึ้น แม้จะมีเหตุการณ์อีกหลายเหตุการณ์ที่เกือบจะนำไปสู่การใช้ความรุนแรงระหว่างประชาชนด้วยกันและระหว่างประชาชนกับเอกชนก็ตาม (3) ยุทธวิธีตามช่องทางระบบการเมืองปกติ ผ่านการยื่นจดหมาย/หนังสือ ทั้งเปิดผนึกและปิดผนึก และการออกแถลงการณ์ (4) ยุทธวิธีประกอบสร้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมชุมชนขึ้นมาใหม่ อาทิ การใช้พิธีสืบชะตาหมู่บ้านมาเป็นพิธีสืบชะตาแม่น้ำมาเป็นพิธีกรรมเชิงสัญลักษณ์ของการต่อสู้ที่ได้นำเอาประเพณีและวัฒนธรรมชุมชนมาประกอบสร้างใหม่เพื่อใช้ในการต่อสู้กับกลุ่มผู้สนับสนุนเขื่อนแก่งเสือเต้น (5) ยุทธวิธีประกอบการสร้างอัตลักษณ์ของ “ผู้ดูแลป่า” เพื่อลบภาพ “คนตัดไม้” “คนตัดไม้” และ “นักตัดไม้ด้วย” (6) การสร้างวาทกรรม “ป่าสักทองผืนสุดท้ายของประเทศไทย” และ “ป่าสักทองที่เหลือเพียงสามแห่งในโลก” เพื่อลดทอนอำนาจของวาทกรรมการพัฒนาที่ว่าด้วยการสร้างเขื่อนของรัฐ (7) ยุทธวิธีพึ่งบารมีของสถาบันกษัตริย์ อาทิ การถวายฎีกา การน้อมเกล้าฯ ถวายผืนป่าสักทองธรรมชาติ เพื่อเป็นพระราชกุศล (8) ยุทธวิธีอาศัย “อำนาจของการวิจัย” อาทิ การศึกษาวิจัยพืชและสัตว์ธรรมชาติในป่าดงลึกงาม อุทยานแห่งชาติแม่ยม ที่เป็นแหล่งอาหารและสร้างเศรษฐกิจให้ชุมชนแบบหมุนเวียนตลอดทั้งปี การทำวิจัย “จาวบ้าน” เรื่อง “แม่น้ยม ป่าสักทอง...วิถีชีวิตของคนสะเลียง” เพื่อศึกษาการจัดการทรัพยากรในป่าแม่ยมของชาวบ้านด้วยตัวของชาวบ้านเอง การนำเอาผลการวิจัยของหน่วยงานต่าง ๆ มาใช้เพื่อแสดงให้เห็นว่า “ไม่ควรสร้างเขื่อนแก่งเสือเต้น” การดักขย้ำผลการศึกษาวิจัยของหน่วยงานต่าง ๆ ที่ระบุว่า “เขื่อนแก่งเสือเต้นไม่คุ้มค่ากับการก่อสร้าง” (9) การลดความน่าเชื่อถือของฝ่ายตรงข้าม อาทิ ดักขย้ำให้เห็นว่าที่มาของโครงการเขื่อนแก่งเสือเต้น มาจากความต้องการของนักการเมืองที่จะได้รับประโยชน์จากโครงการ ความพยายามที่จะแสดงให้เห็นว่าคณะกรรมการต่าง ๆ ที่ตั้งขึ้นมาเพื่อพิจารณาโครงการแก่งเสือเต้นขาดความเป็นกลางและไม่มี ความชอบธรรม กระบวนการในการพัฒนาโครงการเขื่อนแก่งเสือเต้นมีปัญหา มีการเร่งรัดการดำเนินงาน ขาดการประเมินผลกระทบ หรือมีกระบวนการในการพัฒนาโครงการที่ไม่สมบูรณ์ การลดทอนความน่าเชื่อถือในการเคลื่อนไหวของภาคประชาชนที่สนับสนุนการสร้างเขื่อนแก่งเสือเต้นว่า “มาจากการสนับสนุนของนักการเมืองในพื้นที่” ไม่ได้เกิดมาจาก “ความต้องการของประชาชนจริง ๆ” หรือเป็น “มือจับตั้ง” เป็นต้น (10) ยุทธวิธีปิดชุมชน ในช่วงระยะหลัง ชุมชนเปลี่ยนยุทธวิธีในการต่อสู้โดยเลือกที่จะปิดล้อมชุมชน ไม่ให้บุคคลภายนอกเข้ามาในชุมชน เพื่อหลีกเลี่ยงการนำข้อมูลที่ได้จากชาวบ้านไปอ้างอิงในเชิงสนับสนุนหรือก่อให้เกิดกระแสการสร้างเขื่อนแก่งเสือเต้นขึ้นมาอีก (11) ยุทธวิธีในการเสนอทางเลือกอื่นแทนการสร้างเขื่อนแก่งเสือเต้น (12) กลยุทธ์ในการก่อตั้งองค์กรการเคลื่อนไหวเพื่ดำเนินยุทธวิธี “แยกกันดี” ดังที่ได้กล่าวไปแล้ว (13) การเข้าร่วมกับเครือข่ายการเคลื่อนไหว ทั้งในระดับภูมิภาค ระดับประเทศและองค์กรเหนือชาติ (14)

ยุทธวิธีลดแรงปะทะกับประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนจากการ “ไม่มีเขื่อนแก่งเสือเต้น” อาทิ ส่งสิ่งของเงินไปช่วยเหลือประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ได้จุดที่จะสร้างเขื่อน ที่ได้รับความเดือดร้อนจากภัยแล้งและน้ำท่วม การออกมาชี้แจง ให้ข้อมูลว่าสาเหตุของพิบัติภัยดังกล่าวไม่ได้เกิดจากการไม่มีเขื่อน เป็นต้น

ทั้งนี้เงื่อนไขความสำเร็จในการเคลื่อนไหวที่ทำให้เขื่อนแก่งเสือเต้นยังคงไม่ถูกสร้างขึ้นมาได้แก่ (1) เงื่อนไขด้านองค์กรการเคลื่อนไหวทางสังคม โดยองค์กรการเคลื่อนไหวทางสังคมของกลุ่มไม่เอาเขื่อนแก่งเสือเต้น เป็นองค์กรที่มีความสลับซับซ้อน มีหลากหลายระดับ ทั้งในระดับชุมชน ระดับเครือข่าย ทั้งเครือข่ายในระดับภูมิภาคและระดับประเทศ มีหลากหลายเป้าหมายแต่มีวัตถุประสงค์เดียวกันคือต่อต้านการสร้างเขื่อนแก่งเสือเต้น เป็นองค์กรการเคลื่อนไหวที่มีพลวัตรแปรเปลี่ยนไปตามกระแสการเคลื่อนไหวของกลุ่มที่ต้องการให้สร้างเขื่อนแก่งเสือเต้น ทำให้องค์กรการเคลื่อนไหวดังกล่าวสามารถทำหน้าที่ในการเคลื่อนไหวได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล สามารถดำรงจุดมุ่งหมายและอุดมการณ์ในการเคลื่อนไหวร่วมกันมาโดยตลอด ไม่แตกกระสานเหมือนองค์กรการเคลื่อนไหวอื่น ๆ ขณะเดียวกันก็มีปฏิสัมพันธ์กับฝ่ายตรงข้ามอยู่ตลอดเวลา สามารถเชื่อมโยงในการจัดสรรทรัพยากรให้กับกิจกรรมการเคลื่อนไหวที่แตกต่างกันไปในแต่ละช่วงเวลา แตกต่างกันไปในแต่ละสถานการณ์ได้เป็นอย่างดี (2) เงื่อนไขในเรื่องการระดมทรัพยากร เงื่อนไขความสำเร็จอีกประการหนึ่งของกลุ่มไม่เอาเขื่อนแก่งเสือเต้น ได้แก่ ความสามารถในการระดมทรัพยากรซึ่งสัมพันธ์กับความสามารถในการจัดรูปแบบขององค์กรการเคลื่อนไหว โดยทรัพยากรในที่นี้ ได้แก่ บัณฑิตบุคคลและกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ในสังคมที่มีเป้าหมายเดียวกัน เพื่อให้เข้ามาเป็นสมาชิกสนับสนุนในการเคลื่อนไหว โดยการระดมทรัพยากรของกลุ่มไม่เอาเขื่อนแก่งเสือเต้นนั้น มีทั้งการระดมทรัพยากรภายในชุมชนและนอกชุมชน (3) เงื่อนไขในเรื่องยุทธวิธีการเคลื่อนไหว อาจกล่าวได้ว่า ความสำเร็จในการเคลื่อนไหวของกลุ่มไม่เอาเขื่อนแก่งเสือเต้นนั้น เกิดขึ้นได้ก็เนื่องมาจากความสามารถขององค์กรการเคลื่อนไหว ในการเลือกใช้ยุทธวิธีการเคลื่อนไหว โดยเฉพาะยุทธวิธีการก่อตั้งองค์กรการเคลื่อนไหวเพื่อดำเนินยุทธวิธี “แยกกันดี” การเข้าร่วมกับเครือข่ายการเคลื่อนไหวอื่น ๆ ทั้งในระดับภูมิภาค ระดับประเทศและองค์กรเหนือชาติ นอกจากนี้กลุ่มไม่เอาเขื่อนแก่งเสือเต้นยังใช้ยุทธวิธีในการต่อสู้ที่มีความหลากหลาย แตกต่างกันไปตามสถานการณ์ ทั้งยุทธวิธีการขัดขวาง ขัดขวางระบบการเมืองปกติ และยุทธวิธีต่าง ๆ ดังที่ได้กล่าวไปแล้ว

อภิปรายผล

จากปรากฏการณ์การเคลื่อนไหวทางสังคมของกลุ่มไม่เอาแก๊งเสื้อแดงสะท้อนให้เห็นว่าที่มาของการเคลื่อนไหวยังคงมีสาเหตุเช่นเดียวกับที่ Kothari (1984 อ้างถึงใน ประภาส ปิ่นตบแต่ง, 2552, น.138) ระบุว่า เกิดมาจากผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาของรัฐที่เข้าไปรุกรานชีวิตชุมชนท้องถิ่น โดยในกรณีของโครงการเขื่อนแก่งเสือเต้น เป็นการพัฒนาที่ใช้เขื่อนมาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาสำหรับผู้ที่ได้เขื่อน โดยรัฐยังคงมีความเชื่อว่าเขื่อนเป็นเสมือน “ยาสามัญประจำบ้าน” ที่สามารถนำมาใช้แก้โรคได้หลากหลาย แม้ว่าอรรถประโยชน์ของเขื่อนจะได้แปรเปลี่ยนจากการผลิตกระแสไฟฟ้าเพื่อพัฒนาทางเศรษฐกิจเหมือนดังคำขวัญในช่วงหนึ่งของการพัฒนาที่ว่า “น้ำไหล ไฟสว่าง ทางสะดวก” มาเป็นการช่วยแก้ไขปัญหากภัยธรรมชาติ ทั้งในเรื่องของน้ำท่วม และภัยแล้ง และไม่เพียงเฉพาะรัฐเท่านั้นที่มีความเข้าใจดังกล่าว แต่ยังรวมไปถึงผู้ที่ถูกกำหนดว่าจะได้รับประโยชน์จากเขื่อนซึ่งมักจะเป็น “ผู้ที่เป็นเสียงส่วนใหญ่” ดังนั้น “เสียงส่วนน้อย” ซึ่งก็คือผู้ที่จะต้องถูกโยกย้ายออกจากพื้นที่ ผู้ที่จะต้องสูญเสียที่อยู่อาศัยและหรือที่ดินทำกิน จึงต้องออกมาเคลื่อนไหวเพื่อเรียกร้องสิทธิของตัวเอง

อย่างไรก็ตามแม้การเคลื่อนไหวทางสังคมของกลุ่มไม่เอาเขื่อนแก่งเสือเต้นจะมีลักษณะเป็นขั้นเป็นตอน เป็นวัฏจักรเหมือนที่ Christiansen (2009) ระบุไว้โดยเริ่มตั้งแต่ขั้นของการปรากฏออกมา (emergence) ขั้นของการรวมตัว (coalescence) ขั้นของการจัดองค์กร (bureaucratization) และขั้นของการถดถอย (decline) ซึ่งเป็นขั้นตอนที่แสดงให้เห็นได้จากการสิ้นสุดการเคลื่อนไหวของมวลชน (Macdonis, 2001; Miller, 1999 cited in Christiansen, 2009, p.2) แต่ในกรณีการเคลื่อนไหวของกลุ่มไม่เอาเขื่อนแก่งเสือเต้นกลับพบว่า การเคลื่อนไหวทางสังคมแม้จะมีพัฒนาการมาเป็นลำดับยาวนานกว่า 30 ปี แต่ในขั้นที่ 4 ขั้นของการถดถอยนั้น พบว่าแม้ในบางช่วงเวลาการเคลื่อนไหวทางสังคมของกลุ่มไม่เอาเขื่อนแก่งเสือเต้นจะได้เงียบหายไป แต่ชุมชนยังคงใช้ยุทธวิธีปิดชุมชน และเมื่อใดก็ตามที่เขื่อนแก่งเสือเต้นถูกปลุกขึ้นมาอีกครั้ง การเคลื่อนไหวทางสังคมของกลุ่มไม่เอาเขื่อนแก่งเสือเต้นก็จะกลับมาอีกครั้ง ดังนั้นขั้นของการถดถอยจึงยังไม่ถึงขั้นของการสิ้นสุดการเคลื่อนไหวเหมือนกรณีการเคลื่อนไหวอื่น ๆ

ในด้านองค์การการเคลื่อนไหวนั้น การเคลื่อนไหวของกลุ่มไม่เอาเขื่อนแก่งเสือเต้นยังคงใช้องค์กรทั้งที่เป็นแบบทางการและองค์กรที่ไม่เป็นทางการเช่นเดียวกับผลการศึกษากการเคลื่อนไหวอื่น ๆ โดยเป็นองค์การการเคลื่อนไหวที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กันระหว่างพันธมิตร คนหรือกลุ่มคน การเชื่อมโยงระหว่างผู้นำกับผู้ตาม ศูนย์กลางกับชายขอบหรือกับส่วนต่าง ๆ ของกระบวนการทางสังคม ในลักษณะของความร่วมมือระหว่างองค์กรกับส่วนต่าง ๆ โดยองค์กรเคลื่อนไหวซึ่งเป็นกลุ่มที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากโครงการเขื่อนแก่งเสือเต้นเป็นองค์กรที่มีบทบาทและหน้าที่ในการ

ระดมคนและทรัพยากร ทำหน้าที่ในการจัดสรรทรัพยากรให้กับกิจกรรมการเคลื่อนไหวของ ขบวนการ ทำการแข่งขันกับองค์กรอื่น ๆ เพื่อแข่งขันทรัพยากร โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปรับเป้าหมาย และยุทธวิธีให้เหมาะสมกับสถานการณ์ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายและการดำรงอยู่ต่อไปของขบวนการ เคลื่อนไหวทางสังคม เป็นไปตามทฤษฎีการระดมทรัพยากรที่มองว่า การเคลื่อนไหวทางสังคมมี พื้นที่อยู่ตรงขาขอบหรือนอกระบบการเมืองปกติ ในขณะที่กลุ่มผลประโยชน์กระทำการอยู่ภายใน โครงสร้างการเมืองปกติ (McCarthy and Zald, 1977, p.1,216; Tarrow, 1999, pp 123-124; Byrne, 1996, p.35 อ้างถึงใน ประภาส ปิ่นตบแต่ง, 2552, น.78)

สำหรับการระดมทรัพยากรของกลุ่มไม่เอาเชื่อนแก่เสื้อแดงนั้น มักกระทำผ่านกิจกรรม การเคลื่อนไหวต่าง ๆ ทั้งกิจกรรมการเคลื่อนไหวในระดับองค์กรภายในชุมชนและภายนอกชุมชน ทั้งกิจกรรมการเคลื่อนไหวที่กระทำร่วมกันและกิจกรรมการเคลื่อนไหวที่ทำผ่านกลุ่มองค์กรการ เคลื่อนไหวต่าง ๆ ที่จัดตั้งขึ้นมาในชุมชน กิจกรรมบางกิจกรรมได้กลายมาเป็นวิธีการระดม ทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล อาทิ การจัดทำพิธีสืบชะตาแม่น้ำยมและบวชป่าสักทอง ซึ่งกิจกรรมดังกล่าว ได้ก่อให้เกิดการระดมผู้คนจากทุกกลุ่ม ทั้งในกลุ่มชาวบ้านที่คาดว่าจะได้รับ ผลกระทบจากโครงการสร้างเขื่อนแก่เสื้อแดง กลุ่มเครือข่ายภายนอกชุมชน รวมไปถึงข้าราชการ ต่าง ๆ ตัวแทนภาครัฐ การแสดงพลังเพื่อต่อต้านการสร้างเขื่อนแก่เสื้อแดงผ่านกิจกรรมการ ประท้วง การเข้าร่วมในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการรักษาทรัพยากรธรรมชาติ การดำเนินกิจกรรม การเคลื่อนไหวที่ทำผ่านกลุ่มองค์กรการเคลื่อนไหวต่าง ๆ ที่จัดตั้งขึ้นมา ได้แก่ กลุ่มเยาวชนตะกอน ยม/กลุ่มเยาวชนชาวสะเอียบซึ่งมักเป็นผู้นำในการทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสื่อมวลชน การดำเนิน กิจกรรมของคณะกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ตำบลสะเอียบ การดำเนินกิจกรรมของ คณะกรรมการชาวบ้านอนุรักษ์ป่าสักทองธรรมชาติ กลุ่มราษฎรรักษ์ป่า เครือข่ายคัดค้านการสร้าง เขื่อนจำนวน 4 หมู่บ้าน ได้ทำให้เกิดการระดมทรัพยากรจากทั้งภายในและภายนอกองค์กร ส่วน กิจกรรมการเคลื่อนไหวระดับองค์กรเครือข่ายนอกชุมชนนั้น มีวิธีการ กระบวนการและการสร้าง กิจกรรมของกลุ่มเพื่อการระดมทรัพยากรที่ค่อนข้างหลากหลาย กว้างขวาง หลายระดับ การที่ปัญหา จากการพัฒนาโครงการเขื่อนแก่เสื้อแดง เป็นปัญหาที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อผู้คนและกระทบต่อ สิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะกระทบต่อป่าสักทองผืนสุดท้าย ทำให้การระดมทรัพยากรในการเคลื่อนไหว ทำได้ง่าย อย่างไรก็ตามการเคลื่อนไหวเฉพาะสมาชิกผู้ได้รับผลกระทบเพียงอย่างเดียว นั้นไม่ เพียงพอ ทำให้ชุมชนจำเป็นต้องระดมทรัพยากรจากภายนอกชุมชน ทั้งจากการสร้างกิจกรรมซึ่งเป็น ที่สนใจของสังคม การเข้าร่วมเครือข่ายการเคลื่อนไหวต่าง ๆ และการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อ เพื่อ ชักจูงสาธารณชนผู้เฝ้ามองให้รับรู้ในจุดมุ่งหมายและการกระทำของกลุ่ม และเข้ามาร่วมในการ เคลื่อนไหว สำหรับกลุ่มเครือข่ายผู้สนับสนุนการเคลื่อนไหว อาศัยการระดมทรัพยากรจากการ

เคลื่อนไหวระหว่างเครือข่าย ส่วนนักวิชาการอาศัยความได้เปรียบในแง่ของการยอมรับของสังคม ในการระดมทรัพยากรจากสังคม การรวบรวมทรัพยากรและสร้างกิจกรรมในการระดมทรัพยากร ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญของการเคลื่อนไหวทางสังคม ความสำเร็จ ล้มเหลวหรือการสร้างผลสะท้อน โดยการเคลื่อนไหวต่อสู้ของการเคลื่อนไหวทางสังคมจึงขึ้นอยู่กับกลุ่มและองค์กรในบริบทแวดล้อมของการเคลื่อนไหวทางสังคม (McCarthy and Zald, 1977, p.1,216 อ้างถึงใน ประภาส ปิ่นตบแต่ง, 2552, น.78)

ดังนั้นความสามารถของสมาชิกในการเคลื่อนไหวเพื่อระดมทรัพยากรและระดมคนเพื่อให้สามารถบรรลุเป้าหมายของการเคลื่อนไหว โดยมีกลุ่มแกนนำที่เป็นผู้วางกลยุทธ์ในการนำพลังที่ยังไม่ถูกนำมาใช้ออกมา มีการระดมเงินทองและผู้สนับสนุน ได้รับความสนใจจากสื่อมวลชน สร้างพันธมิตรกับผู้มีอำนาจและสร้างองค์กรขึ้นมาเพราะถ้าไม่มีทรัพยากรเหล่านั้น การเคลื่อนไหวทางสังคมจะไม่เกิดประสิทธิผล องค์กรการเคลื่อนไหวจึงมีความสำคัญและเป็นเงื่อนไขของความสำเร็จ ทำให้เห็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างองค์กรของขบวนการทางสังคม (social movement organization) และองค์กรอื่น ๆ เป็นไปตามทฤษฎีการระดมทรัพยากร (มณีมัย ทองอยู่, 2557, น.51-52)

ยุทธวิธีในการเคลื่อนไหวหลายยุทธวิธี สะท้อนให้เห็นถึงการใช้ความเป็นเครือข่ายที่มีจุดมุ่งหมายร่วมกันคือ การต่อต้านเขื่อนและการรักษาป่า เป็นการโต้ตอบวาทกรรมการพัฒนาจากรัฐ เพื่อให้เกิดการอ้างความเป็นกลุ่มเดียวกัน เป็นการให้ความสำคัญต่อการอธิบายว่าเราเป็นใคร อยู่อย่างไร เป็นกลุ่มที่มีผลประโยชน์ร่วมกันเพื่อนำไปสู่การเข้าถึงประโยชน์ตามที่ Buergin (2003 อ้างถึงใน กุศล พยัคฆ์ศักดิ์, 2555) และ Roth (2004 อ้างถึงในกุศล พยัคฆ์ศักดิ์, 2555) ได้ระบุไว้ ป่าจึงไม่ใช่ป่าในลักษณะที่เป็นเชิงกายภาพเท่านั้น แต่ยังมีสังคมวัฒนธรรมที่สัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบระหว่างผู้คนโดยเฉพาะคนชนบทกับคนเมือง กลุ่มตะกอนยอมเป็นการส่งทอดการอนุรักษ์และการพัฒนาที่แตกต่างกันตามรุ่นและวัย รวมทั้งสร้างอัตลักษณ์ที่มาจากฐานความรู้เดิมของชุมชน ผสานกันในการต่อรองในรูปแบบที่หลากหลายให้สอดคล้องกับพื้นที่ มาใช้ในการต่อรอง (อภิชาต วนิชประดิษฐ์, 2548, น.108 อ้างถึงในกุศล พยัคฆ์ศักดิ์, 2555) ในขณะเดียวกันยุทธวิธีต่าง ๆ ก็ได้ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อการเคลื่อนไหว และแปรเปลี่ยนไปตามสถานการณ์หรือบริบทแวดล้อมของขบวนการเคลื่อนไหวและภูมิหลังทางวัฒนธรรมของขบวนการเคลื่อนไหว ยุทธวิธีที่ประสบความสำเร็จในสถานที่หนึ่ง และในช่วงเวลาหนึ่ง อาจไม่ประสบความสำเร็จในการนำไปใช้ในอีกสถานการณ์หนึ่งได้ แต่หลักสำคัญคือ ยุทธวิธีของการเคลื่อนไหวจะต้องมีความยืดหยุ่นและปรับเปลี่ยนได้ เหมือนเช่นที่ Blumer (1969 อ้างถึงใน มณีมัย ทองอยู่, 2557, น.45) ได้ระบุเอาไว้

ดังนั้นเงื่อนไขความสำเร็จในการเคลื่อนไหวของกลุ่มไม่เอาเขื่อนแก่งเสือเต้นนั้น จึงเกิดขึ้นได้ก็เนื่องมาจากความสามารถขององค์กรการเคลื่อนไหว ในการเลือกใช้ยุทธวิธีในการเคลื่อนไหว

โดยเฉพาะยุทธวิธีการก่อตั้งองค์การเคลื่อนไหวเพื่อดำเนินยุทธวิธี “แยกกันดี” การเข้าร่วมกับเครือข่ายการเคลื่อนไหวอื่น ๆ ทั้งในระดับภูมิภาค ระดับประเทศและองค์กรเหนือชาติ นอกจากนี้ กลุ่มไม่เอาเชื่อนแก่งเลิเด้นยังใช้ยุทธวิธีในการต่อสู้ที่มีความหลากหลาย แตกต่างกันไปตามสถานการณ์ ทั้งยุทธวิธีการขัดขวาง ขัดขืนระบบการเมืองปกติ อาทิ การชุมนุมประท้วงซึ่งเป็นยุทธวิธีวิธีแรก ๆ ที่กลุ่มไม่เอาเชื่อนแก่งเลิเด้นใช้ในการต่อสู้ ซึ่งพัฒนามาจากการชุมนุมในวงแคบ ขยายมาเป็นการชุมนุมประท้วงร่วมกับเครือข่ายในวงกว้าง เช่น ร่วมกับเกษตรกรจากสมาพันธ์เกษตรกรภาคเหนือและเครือข่ายองค์กรประชาชน ร่วมกับสมัชชาคนจน การใช้ยุทธวิธี “ขัดขืน... ขัดขวาง” ไม่ให้ความร่วมมือในกระบวนการต่างของโครงการเชื่อนแก่งเลิเด้น ตลอดจนการพัฒนาอื่น ๆ ที่เข้ามาในชุมชน ทำให้รัฐไม่สามารถดำเนินโครงการได้ อาทิ การไม่ให้ความร่วมมือในการประเมินผลกระทบ การรับฟังความคิดเห็น การขัดขวางการทำงานของรัฐบาล การไม่ยอมรับความช่วยเหลือใด ๆ จากรัฐ การปฏิเสธโครงการของรัฐที่เข้ามาพัฒนาในพื้นที่ การขัดขืน ขัดขวางดังกล่าว ทำให้การดำเนินโครงการต้องชะลอออกไป จนกระทั่งเปลี่ยนรัฐบาลใหม่และทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงการ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงแต่ละครั้งล้วนเป็นผลดีต่อกลุ่มไม่เอาเชื่อนแก่งเลิเด้น มีการเลือกใช้ยุทธวิธีการต่อสู้แตกต่างกันไปตามสถานการณ์ อาทิ เลือกใช้การยื่นจดหมาย/หนังสือ ในสถานการณ์ปกติในสถานการณ์ที่ต้องการประกาศจุดยืนบางประการให้กับคู่ตรงข้ามให้ได้รับทราบ อาทิ ช่วงที่มีการเปลี่ยนรัฐบาล การดำเนินการเชิงรุกด้วยการส่งหนังสือถึงนายกรัฐมนตรีเพื่อแสดงจุดยืนของการไม่เอาเชื่อนแก่งเลิเด้นพร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะและแนวทางในการดำเนินการโดยไม่ต้องสร้างเชื่อนแก่งเลิเด้น นอกจากนี้ยังใช้ในการสื่อสารกับ “กลุ่มสาธารณชนผู้เฝ้ามอง” ผ่านทางสื่อมวลชน เพื่อดึงเข้ามาเป็นสมาชิก ซึ่งในระยะต่อมาดูเหมือนว่าวัตถุประสงค์แฝงดังกล่าว ได้กลายมาเป็นวัตถุประสงค์หลักและเป็นยุทธวิธีหลักในการต่อสู้ของกลุ่มฯ ทำให้ “สาธารณชนผู้เฝ้ามอง” รับรู้ถึงการเคลื่อนไหวของกลุ่มไม่เอาเชื่อนแก่งเลิเด้นอยู่อย่างสม่ำเสมอซึ่งนอกจากจะก่อให้เกิด “ความเห็นใจ” แล้ว “แก้ข่าว” ได้อย่างทันทั่วทั้งที่และถึงแม้ว่าบางกรณีฝ่ายตรงข้ามจะไม่มี การเคลื่อนไหวใด ๆ กลุ่มฯ ยังคงทำงานเชิงรุกอยู่ตลอดเวลา ซึ่งปัจจัยดังกล่าวมีผลอย่างยิ่งต่อความสำเร็จในการเคลื่อนไหวของกลุ่มไม่เอาเชื่อนแก่งเลิเด้น สิ่งเหล่านี้เป็นยุทธวิธีการระดมผู้สนับสนุน ยุทธวิธีดึงสาธารณชนขึ้นนำเพื่อให้เปลี่ยนมาเป็นผู้เห็นอกเห็นใจหรือทำให้ผู้ที่ขัดขวางต่อต้าน กลายเป็นผู้ที่เป็กลาง เมื่อการเคลื่อนไหวทางสังคมกระทำ การภายใต้บริบททางสังคม ทฤษฎีการระดมทรัพยากรจึงมองว่า การเคลื่อนไหวทางสังคมสามารถสร้างและใช้ประโยชน์จากบริบทหรือสภาพแวดล้อมดังกล่าวได้ เช่น พื้นที่สื่อหรือเครือข่ายทางสังคมที่ดำรงอยู่ กลุ่มองค์กรหรือสถาบันทางสังคมบางอย่าง (McCarthy and Zald, 1977, p.1,216 อ้างถึงใน ประภาส ปิ่นตบแต่ง, 2552, น.78) ทั้งนี้จะพบงานวิจัยหลายชิ้นที่สะท้อนให้เห็นถึงการ

สร้างเครือข่ายการเคลื่อนไหว อาทิ งานวิจัยเรื่อง ขบวนการทางสังคมระดับรากหญ้ากับการคัดค้าน โรงไฟฟ้าบ่อนอก: ศึกษากรณีกลุ่มรักษ์ท้องถิ่นบ่อนอก จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ (รติกร แก้วนัย, 2547) กระบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมของการเมืองภาคประชาชนในกรณีสวนสัตว์กลางคืน จังหวัดเชียงใหม่ (มัทนา โกสุมภ์, 2549) โดยงานวิจัยในกลุ่มนี้เน้นการตั้งคำถามไปที่การศึกษา บทบาทของกลุ่มที่ทำการเคลื่อนไหวว่ามีลักษณะที่เป็นขบวนการทางสังคมหรือไม่ มีการสร้าง เครือข่าย (หรือภาคส่วนประชาสังคม) ภายในชุมชน ระหว่างชุมชนและเครือข่ายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง อย่างไร โดยพิจารณาว่าการสร้างเครือข่ายทางสังคมเป็นยุทธวิธีหนึ่งในการต่อสู้ในอิทธิพลของกลุ่ม ที่มีต่อการตัดสินใจในโครงการของรัฐที่ทำการต่อต้านเป็นอย่างไร ฐานคิด กลไกและวิธีการของ เครือข่ายในการเคลื่อนไหวทางสังคมเป็นอย่างไร

ขณะเดียวกัน การใช้ยุทธวิธียึดพื้นที่การเมืองท้องถิ่นให้เข้ามาเป็นพวกก็ทำให้กลุ่มไม่เอา เชื้อนแก่งเสี้ยนเกิดความมั่นใจว่าองค์กรจะไม่เกิดความแตกแยก จะไม่มีผู้ “ทรยศต่ออุดมการณ์” โดยเฉพาะคนในชุมชน เช่นเดียวกับที่พบใน งานวิจัยของวิเชียร นุราณรักษ์ (2548) สะท้อนให้เห็น ถึงรูปแบบลักษณะแนวทางการเคลื่อนไหวทางการเมืองภาคประชาชนของกลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จังหวัดอุดรธานีที่ผู้วิจัยพบว่า กลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมได้ใช้กลยุทธ์ในการยึดพื้นที่ทางการเมือง (The space of Politics) ด้วยการขยายจำนวนสมาชิกกลุ่มฯ ให้เพิ่มมากยิ่งขึ้น

การนำเอาฐานทรัพยากรทางวัฒนธรรมของชุมชนและศาสนามาประกอบสร้างอัตลักษณ์ ทางวัฒนธรรมขึ้นมาใหม่เพื่อสร้างอัตลักษณ์ร่วมกันของคนในชุมชนและดึงทรัพยากรจากผู้เฒ่ามา ให้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมดังกล่าว โดยเฉพาะพิธีสืบชะตาแม่น้ำยม การบวชป่าสักทอง ซึ่งถือ ได้ว่าเป็นชัยชนะในการสร้างสัญลักษณ์ในการต่อสู้อีกเรื่องหนึ่งของกลุ่มไม่เอาเชื้อนแก่งเสี้ยน เป็นการใช้เรื่องเล่าความทรงจำเพื่อโต้ตอบความรู้กระแสหลัก โดยมีทั้งผสมผสานการต่อต้าน การ โต้ตอบ แต่บางครั้งมีการยอมรับพร้อมก็นำมาปรับเปลี่ยนและสร้างการต่อรองในเวลาเดียวกัน โดยเรื่องเล่าความทรงจำทางสังคมเกี่ยวข้องกับตัวผู้เล่า เรื่องที่เล่าและผู้ฟังเรื่องความทรงจำทาง สังคมจะถูกเล่าในบริบทและเงื่อนไขที่แตกต่างกันไป เช่น การเล่าเรื่องผ่านทางพิธีกรรมความเชื่อ และปฏิบัติการทางวาทกรรมที่ประยุกต์พิธีกรรมทางศาสนา (กุศล พยัคฆ์ศักดิ์, 2555)

นอกจากนี้แม้ว่าอัตลักษณ์ของชาวสะเทียบจะถูกตีตราจากภาครัฐว่าเป็นคนตัดไม้และนัก ตัดไม้ด้วยง แต่ชุมชนก็พยายามลบล้างอัตลักษณ์ดังกล่าว ด้วยการสร้างอัตลักษณ์ขึ้นมาใหม่ในนาม ผู้อนุรักษ์ป่าไม้ โดยผ่านการจัดตั้งกลุ่มราษฎรรักษ์ป่า ตำบลสะเทียบเพื่ออนุรักษ์ป่าแม่ยม การ ดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ด้านการอนุรักษ์ พร้อม ๆ ไปด้วยการเคลื่อนไหวเพื่อต่อสู้กับการสร้างเชื้อ นแก่งเสี้ยน เพื่อแสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่นในการอนุรักษ์ป่าแม่ยม แสดงให้เห็นถึงการอยู่ร่วมกัน และแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างป่ากับคนในชุมชน การเข้าร่วมกับเครือข่ายอื่น ๆ ทั้งในและ

นอกพื้นที่ ทำให้เกิดการเชื่อมโยงกับองค์กรเครือข่ายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม นอกจากนี้การสร้างวาทกรรม “ป่าสักทองผืนสุดท้ายของประเทศไทย” และ “ป่าสักทองที่เหลือเพียงสามแห่งในโลก” เพื่อลดทอนอำนาจของวาทกรรมการพัฒนาที่ว่าด้วยการสร้างเขื่อนของรัฐ ได้กลายมาเป็นจุดร่วมเชิงอุดมการณ์ในการต่อต้านเขื่อนแก่งเสือเต้น ทำให้องค์กรสามารถชักจูงให้ “สาธารณะชนผู้เคยเฝ้ามอง” เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของขบวนการเคลื่อนไหวในครั้งนี้ได้มาก โดยเฉพาะกลุ่มนักวิชาการหรือกลุ่มชนชั้นกลาง แม้จะเป็นกลุ่มที่ไม่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากการสร้างเขื่อนแก่งเสือเต้น แต่เป็นผู้ได้รับผลกระทบทางอ้อมจากการสูญเสีย “ป่าสักทองผืนสุดท้ายของประเทศไทย” ทำให้องค์กรสามารถดึงมวลชนให้เข้ามาเป็นสมาชิกในการเคลื่อนไหวทั้งในและต่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันที่ขบวนการเคลื่อนไหวในเรื่องของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติมีมากขึ้น นอกจากนี้วาทกรรมป่าสักทองผืนสุดท้ายยังได้แสดงออกมาในรูปแบบของ “ปฏิบัติการทางวาทกรรม” และยังได้กลายมาเป็นอุดมการณ์ร่วมกันในการต่อสู้ของเครือข่ายองค์กรการเคลื่อนไหวผู้ไม่เอาเขื่อนแก่งเสือเต้นและถูกใช้เป็นเหตุผลในการเคลื่อนไหวต่อต้านการสร้างเขื่อนแก่งเสือเต้นหลากหลายกิจกรรม ดังนั้นการสร้างวาทกรรมป่าสักทองแห่งสุดท้ายจึงเป็นการเคลื่อนไหวทางสังคมที่เน้นการช่วงชิงความรู้และการนิยามความหมายเหมือนที่กุศล พยัคฆ์ศักดิ์ (2555, น.15-24) ได้ระบุไว้ โดยเป็นการต่อสู้กันระหว่างรัฐที่ระบุว่าไม่มีป่าหลงเหลือในลุ่มแม่น้ำยมกับกลุ่มไม่เอาเขื่อนแก่งเสือเต้นที่ระบุว่ายังมีป่าที่สมบูรณ์อยู่และเป็นป่าสักทองแห่งสุดท้าย เป็นการเลือกที่จะนิยามความหมายและนำมาใช้ในบริบทที่แตกต่างจากเดิม เพื่อได้ตอบต่อวาทกรรมของรัฐ เป็นการช่วงชิงการนิยามความหมายจากการอ้างสิทธิการใช้ประโยชน์ เป็นการช่วงชิงความหมายเพื่อได้กลับต่อวาทกรรมที่มีอำนาจกว่าของรัฐ (กุศล พยัคฆ์ศักดิ์, 2555, น.19)

บรรณานุกรม

กรมชลประทาน. โครงการแก่งเสือเต้น จังหวัดแพร่. สืบค้นเมื่อวันที่ 8 กรกฎาคม 2559, จาก

<http://irrigation.rid.go.th/rid4/Homepage%20oe49/Downloadseartent.htm>

กุศล พยัคฆ์ศักดิ์. (2555). การเมืองวัฒนธรรมของคนหนุ่มสาวในการเคลื่อนไหวทางสังคม

กรณีศึกษา: กลุ่มผู้นำหนุ่มสาวของเครือข่ายกลุ่มเกษตรกรภาคเหนือ. วิทยานิพนธ์ปริญญา

สังคมศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, บัณฑิตวิทยาลัย, สาขาวิชาการพัฒนาสังคม.

ประภาส ปิ่นตบแต่ง. (2552). กรอบการวิเคราะห์การเมืองแบบทฤษฎีขบวนการทางสังคม.

เชียงใหม่: มูลนิธิไฮนริค เบิลล์ สำนักงานภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้.

- มณีนัย ทองอยู่. (2557). *แนวคิดทฤษฎีทางสังคมวิทยาด้วยขบวนการทางสังคม*. ขอนแก่น: ศูนย์วิจัย
พหุลักษณะลุ่มน้ำโขง มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- มัทนา โกสุมภ์. (2549). *กระบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมของการเมืองภาคประชาชนในกรณีสวน
สัตว์กลางคืน จังหวัดเชียงใหม่*. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต,
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, บัณฑิตวิทยาลัย, สาขาวิชาการพัฒนาสังคม.
- รติกร แก้วนุ้ย. (2547). *ขบวนการทางสังคมระดับรากหญ้ากับการคัดค้าน โรงไฟฟ้าบ่อนอก : ศึกษา
กรณี กลุ่มรักษ์ท้องถิ่นบ่อนอกจังหวัดประจวบคีรีขันธ์*. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต,
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, บัณฑิตวิทยาลัย, สาขาวิชารัฐศาสตร์ (การปกครอง).
- วิเชียร บุราณรักษ์. (2548). *ขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองภาคประชาชนศึกษากรณี: กลุ่ม
อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจังหวัดอุดรธานี*. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต,
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, คณะรัฐศาสตร์, สาขาการเมืองและการปกครอง.
- Christiansen, Jonathan. (2015, August 14). *Four Stages of Social Movements*. Retrieved from
<https://www.ebscohost.com/uploads/imported/thisTopic-db Topic- 1248.pdf>